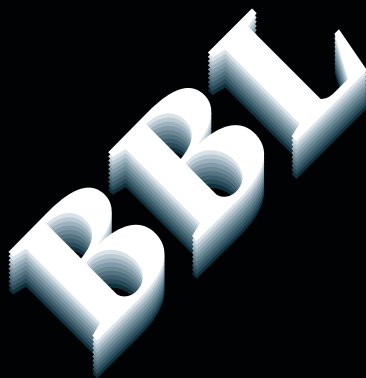

Biblioteksbladet

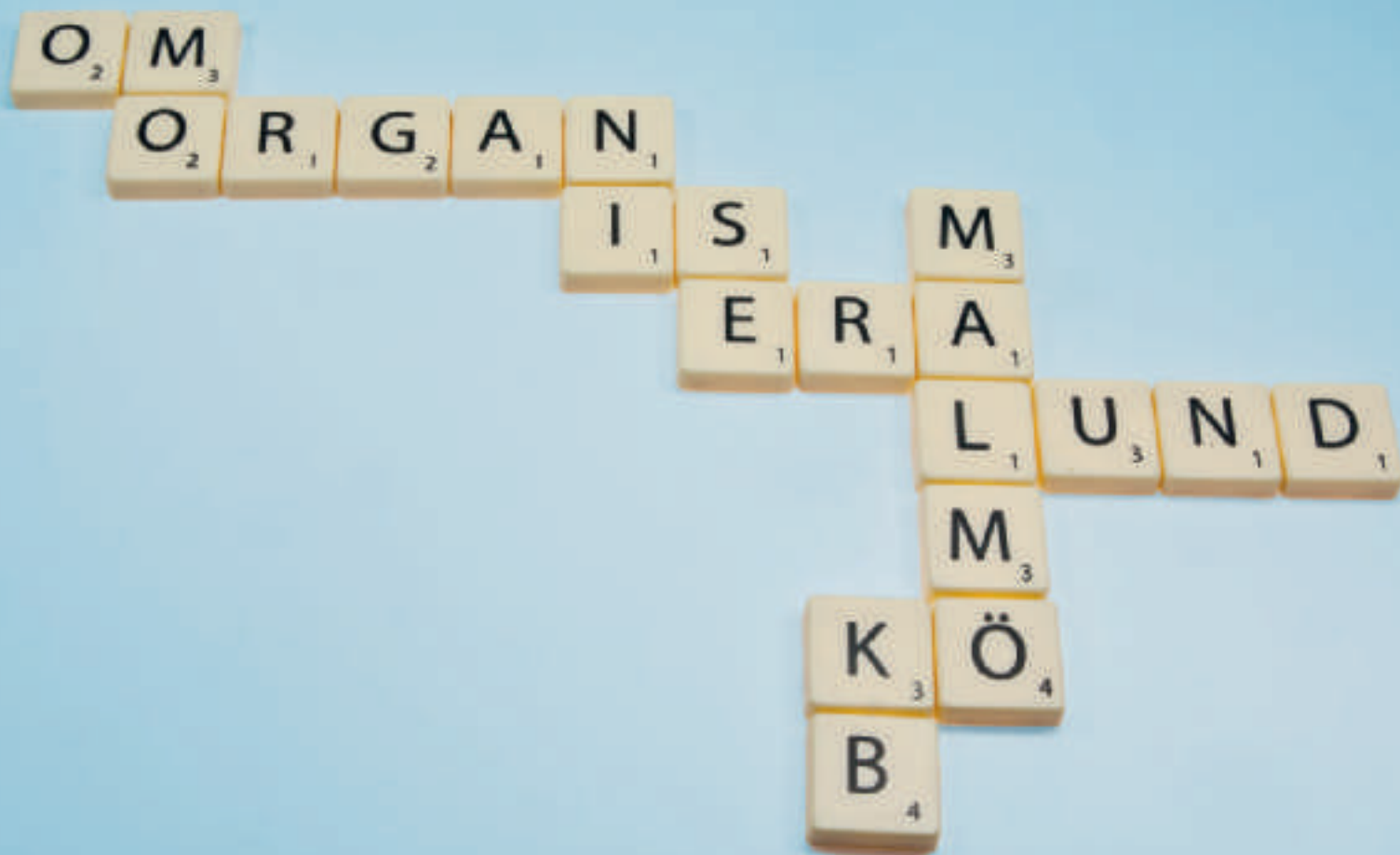
01:2012

INTERVJU: **Jette Guldborg Petersen**

E-BÖCKER: **I Värmland får det kosta**

NICK JONES: **Biblioteket - en plats för utopier?**

DEBATT: **Malmö stadsbibliotek**

Precis när detta nummer pressläggs landar Statskontorets myndighetsanalys av KB på skrivbordet. Det är ett drygt hundrasidigt dokument, ett fördömligt klart och tydligt aktstycke, välskrivet och helt renons på byråkratiska stolpigheter som annars brukar karaktärisera dylika dokument. Till innehållet är det dock deprimerande läsning: kritik och brister, sida upp och sida ner.

Styrningen av verksamheten fungerar inte. KB saknar "konkreta och uppföljningsbara mål", långsiktig planering och budgetering för verksamheten. Det finns ingen tydlig plan för digitalisering – en av KB:s viktigaste uppgifter – digitaliseringen av det tryckta materialet sker "ad hoc" och i för liten omfattning. Resurserna tas inte tillvara på ett tillräckligt effektivt sätt, myndighetens IT-miljö har "allvarliga brister", Statens ljud- och bildarkivs verksamhet har inte integrerats i KB:s organisation, de problem som uppmärksammades i medarbetarenkäten kvarstår... Vidare konstateras att KB i praktiken fungerar som tre olika organisationer i en. Biblioteksavdelningen, Avdelningen för nationell samverkan och Avdelningen för audiovisuella medier fungerar lite som autonoma satelliter med risk för överlappningar, dubbelarbete och bristande intern samverkan. Statskontorets utredare vidgår att KB under de två senaste åren har vidtagit flera åtgärder för att förbättra den interna samordningen och styrningen men att man "trots detta inte har lyckats få till stånd en effektiv styrning".

Tre saker omtalas i mer positiva ordalag: att besökarna är nöjda med KB:s service, att KB är aktiv i det internationella samarbetet samt att (den till del i biblioteksvärlden kritiserade) inflytandestrukturen är ambitiös. Åtminstone på pappret eftersom den har implementerats.

För mindre än ett år sedan kunde vi konstatera

(i BBL nr 5/2011) att KB hade många bollar i luften och i samband ett utvidgat nationellt uppdrag på biblioteksområdet skulle de få ännu en – skulle man klara det? En boll för mycket för KB? Ja, så skulle man kunna tolka Statskontorets analys. Och den bollen

lever nog tyvärr rätt farligt just nu. I alla fall som ett uppdrag inom ramen för KB. Det man säger är att det utvidgade uppdraget "kan komma att försvåra styrningen av KB:s verksamhet", att den samordnande rollen måste avgränsas, tex anser man att uppgiften att följa upp landstingens och kommunernas biblioteksplaner är oklar, inte minst mot bakgrund av det kommunala självstyret; att samordning och utveckling i förhållande till folk- och länsbibliotek måste vara en underordnad uppgift i förhållande till digitalisering, e-plikt och elektronisk informationsförsörjning till högre utbildning och forskning.

Och sist men inte minst: att KB:s roll som forskningsbibliotek måste klargöras, med fokus på universitetens och högskolornas behov. Här lyfts för övrigt en annan intressant fråga fram: konkurrensförhållandet mellan de större lärosätena som visavi KB försvårar samordning.

Men, och det ska noteras, KB bär inte ensamt skulden. Delar av kritiken faller även på regeringen för brister i mål, instruktioner och uppföljning. "Det behövs en samsyn mellan KB och regeringen när det gäller ambitionsnivå och finansiering", skriver Statskontoret i sin analys.

Den minst sagt illa skötta rekryteringsprocessen av ny riksbibliotekarie är väl bara ytterligare en indikation på det bristande engagemang som Utbildningsdepartementet tycks hysa för landets Nationalbibliotek.

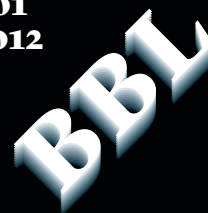
Stockholm 25 januari 2012

Ur innehållet:

- 4 Jette Guldborg Petersen vill skapa vi-känsla. *MarieLouise Samuelsson*
- 10 Informations- och lånecentralerna utredda. *Henriette Zorn*
- 12 Niclas Lindberg kommenterar KBs plan. *Henriette Zorn*
- 15 Biblioteket – en alternativ plats för utopier? Nick Jones
- 22 Gävleprofil går från bibliotek till antikvariat. *Åsa Ekström*

AVDELNINGAR

- 26 Debatt
- 29 Månadens uppsats
- 30 Krönika
- 31 Recensioner
- 32 Utblick
- 37 Besserwisser
- 38 Föreningsnytt
- 39 Kalendarium

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergsviadukten 70 eller Kungsbron 1, Stockholm

Tel. 08-545 132 30

Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 27 januari.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Mikromarc 3

Lätt att redigera texter och menyer i Webbsök.

Modernt gränssnitt med interaktiv hjälpfunktion. Sökning i katalogen fungerar även på ord som till exempel INTE, UTAN och OCH. Få förslag på adress och postnummer när man lägger till ny låntagare. Licenser för SMS, Periodika och Fjärrlån ingår. Smarta kopplingar mellan låntagare och exemplar. Träfflistan i Webbsök går att sortera på författare, titel, år etc. Man kan välja vilka kolumner som ska visas i katalogens träfflista. Visar vilken serie en titel ingår i redan i träfflistan. Förhandsgranska kvitton och aviseringssmallar. "Sök medan du skriver" vid katalogsökning. Mikromarcs meddelandefunktion skickar alla typer av meddelanden (e-post, SMS och brev) på samma gång. Enklare att katalogisera egna poster. Inköpsfunktionen skiljer på beställt och inte beställt. Smidig integration mot LIBRIS fjärrlån. Tidsbesparande hämtning av poster från LIBRIS.

Upplev skillnaden med ett smartare och smidigare bibliotekssystem

Nu kan du enkelt se några av alla våra smarta funktioner i Mikromarc 3! Filmen "**Upplev skillnaden med Mikromarc 3**" på vår Youtube-kanal visar hur de olika delarna fungerar. Gå in på www.youtube.com/mikromarc och låt dig inspireras!

Bibliotekscentrum

Vill skapa en "vi"-känsla

Omorganisationer tar längre tid än vad man vill tro, eftersom det är människor inblandade. Det säger Lunds nya universitetsbibliotekarie som ser sig som en problemlösare och som tänker börja med att lyssna på medarbetarnas förväntningar och historia.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

IAUGUSTI FÖRRA ÅRET blev bibliotekschefen vid Malmö högskola, Jette Guldborg Petersen, kontaktad och tillfrågad om hon var intresserad av att bli universitetsbibliotekarie vid Lunds universitet, LUB.

–Då hade jag inte haft några som helst planer på att sluta i Malmö. Men jag tänkte också att även om det finns många lediga jobb i bibliotekssektorn är det knappast många i Öresundsregionen, så jag bestämde mig för att ge det en chans.

Jag påminner henne om den intervju i Biblioteksbladet som gjordes i samband med att hon 2005 tillträdde som chef för Malmö högskolas bibliotek. Där fick hon bland annat svara på frågan vad hon skulle göra om tio år: *"Jag bor i Sverige och har ett superspännande jobb, sannolikt i biblioteksvärlden"*.

Det har visserligen ännu inte gått tio år och hon pendlar fortfarande från hemmet i Danmark, men nog har hon fått ett jobb som i flera bemärkelser kan beskrivas som "superspännande".

Hon ska nu leda en verksamhet som under 2011 har präglats av turbulens och konflikter. Missnöjet med förre universitetsbibliotekarien Lars Björnshauge blev offentligt och medialt uppmärksammat. Själva organisationen, som genomlystes i den så kallade Visionsutredningen, fick etiketten "dysfunktionell".

Arbetet med att förändra LUB:s organisation har redan påbörjats och bland annat resulterat i en sammanslagning av Universitetsbiblioteket och Biblioteksdirektionen. Vidare har universitetsledningen beslutat att man kommer att fortsätta att arbeta med en fakultetsuppdelad organisation (se separat notis på sid 6).

–Som ny chef måste jag respektera det som har gjorts hittills, det finns inte heller någon anledning för mig att förändra förändringens egen skull.

En del av LUB:s omorganisation är alltså redan genomförd men Jette Guldborg Petersen understryker att mycket arbete återstår:

–Jag har varit med om en stor omorgani-

sationsprocess i Malmö och är medveten om att det inte är någon "walk-in-the-park". Det handlar om att få kulturer att mötas och att arbeta i samma riktning, kanske också om att så småningom skapa en helt ny kultur.

Nej, att LUB har förknippats med märkbara organisatoriska svårigheter avskräcker inte Jette Guldborg Petersen, snarare tvärtom:

–En av mina chefer har beskrivit mig som en *problemknuser*. Det som utmanar mig är processer med människor, det som försiggår mellan individer intresserar mig mycket. Omorganisationer tar längre tid än vad man ibland vill tro, helt enkelt eftersom människor är inblandade, och som individer rör vi oss i olika hastigheter, våra förväntningar ser olika ut, alla har sin historia, sin idé om hur verksamheten ska vara.

Därför vill hon börja med att lyssna, upptäcka möjligheter och öppningar, starta i det positiva och skapa ett "Vi" kring biblioteken vid Lunds universitet.

Hon tror att det kan vara "både ett plus och ett minus" att hon inte känner verksamheten i Lund inifrån. Nyfikenhet och god förmåga att kommunicera nämner hon vidare som egenskaper som gör henne till en bra bibliotekschef, "men varför jag fick jobbet måste du fråga andra om".

–En viss otålighet skulle kunna vara en minuspost, men jag har lärt mig att tygla den.

Malmö och Lund ligger geografiskt nära, dock är det rimligen skillnad på biblioteksverksamheten vid en relativt liten och ny högskola och den vid ett av Sveriges äldsta och största forskningsbibliotek?

–En skillnad är förstås att LUB är ett pliktleveransbibliotek. Men även om det självfallet finns olikheter så är det också en hel del som jag känner igen från Malmö, som tex de självständiga fakulteterna.

–Visserligen är det bara fyra fakulteter och ett område vid Malmö Högskola (jämfört med åtta i Lund), men också i Malmö är fakultetsbiblioteket ett slags hjärta, ett litet, heligt rum som man vill värna om.

I det här sammanhanget nämner hon också en diskussion i dekangruppen (där bibliotekschefen ingår) vid Malmö högskola.

–Vi talade om förändringar som innebär att institutionerna framöver ska sitta i öppna landskap och en av de första frågorna blev: "Var ska jag ha min bokhylla"?

–Bokhyllan är en så stark och cementserad metafor

”
Bokhyllan är en så stark och cementserad metafor för biblioteket, bland användare men också bland arkitekter.
[...]
Det är märkligt att man inte inser att vi numera kan ha våra bokhyllor i datorn!

för biblioteket, bland användare men också bland arkitekter.

Jette Guldborg Petersen menar inte att man aktivt ska försöka radera ut metaforen och kopplingen mellan traditionella bokhyllor och bibliotek, men nog kan det väcka en viss otålighet hos henne och andra i bibliotekssektorn.

– Det är märkligt att man inte inser att vi numera kan ha våra bokhyllor i datorn!

När det gäller förändringar i sektorn nämner hon ”kompetens” som en av de stora framtidsfrågorna – kanske den största – för lärosätesbiblioteken.

– Vi måste bestämma oss för vilken typ av kompetens vi ska rekrytera framöver. Jag tror också att svenska universitet och högskolor generellt och inte minst av ekonomiska skäl måste gå mer i takt gällande sitt framtidsarbete istället för att som nu arbeta isolerat.

Hon var fram till årsskiftet vice ordförande i SUHF:s Forum för bibliotekschefer och är engagerad i samverkansfrågor.

Att KB bjudit in universitets- och högskolebiblioteken till brett samarbete kring system ser hon som ett gott exempel på samarbete, liksom Chalmers ”Front 2014” där sjutton bibliotek jämför erfarenheter och diskuterar teknisk infrastruktur och framtida systemlandskap.

– Som ny chef måste jag respektera det som har gjorts hittills, det finns inte heller någon anledning för mig att förändra för förändringens egen skull, säger Jette Guldborg Petersen.

Hur ser hon då på frågan om en nationell biblioteksstrategi?

– Den finns i alla fall inte överst på min agenda, helt enkelt eftersom det inte går att förverkliga en sådan strategi utan pengar. Till skillnad från i Danmark och i Finland har de svenska politikerna inte skickat med några pengar och då är det knappast genomförbart.

Och självfallet måste frågan ställas den här gången också: Vad gör hon om ytterligare tio år?

Jette Guldborg Petersen tror att det då verkligen har blivit av att flytta till Sverige, barnen är vuxna och hon har talat med maken om att sälja huset i Danmark. Att pendla, som hon gjort sedan 2002 då hon fick sin första tjänst i Malmö, är ofrånkomligen påfrestande.

– Men det blir en vana, jag läser och arbetar under resorna.

Jodå, hon hinner ha viss fritid vid sidan av jobb och pendelresor. Ett relativt nytt intresse är fågelskådning.

När hon ska läsa icke-arbetsrelaterad litteratur blir det övervägande nordiska deckare som avkoppling, och då och då ny skönlitteratur, bland de senaste Kirsten Thorups *Tilfaeldets gud*.

Det var för övrigt läsning av skönlitteratur som gjorde att hon valde att bli bibliotekarie...

Hon hade börjat sitt yrkesliv som professionell →

→ baskettränare, men en klasskamrat inspirerade bytet till biblioteksbanan. Ambitionen då var att bli folkbibliotekarie, med gott om tid för att läsa mycket böcker.

–Jag hade aldrig en tanke på att jag skulle bli chef för ett universitetsbibliotek.

Ser hon också den här gången fram emot att inom tio år få ännu ett ”superspännande jobb” i bibliotekssektorn?

–Det är kanske svårare att spekulera om det nu. Plötsligt kan man vara för gammal för de spännande jobben, särskilt om du är kvinna. Jag är däremot betydligt mer säker på att vi om tio år har skapat en välfungerande organisation i Lund, en organisation som ingen kan beskriva som dysfunktionell, säger Jette Guldborg Petersen som också är säker på att hon själv är kvar i biblioteksvärlden.

–Den lämnar jag aldrig. ■

”

Jag är däremot betydligt mer säker på att vi om tio år har skapat en välfungerande organisation i Lund, en organisation som ingen kan beskriva som dysfunktionell

Tydligare struktur i Lund

FOTO: MIKAEL RISEDAL

DET BLIR EN sammanslagning av Biblioteksdirektionen och Universitetsbiblioteket i Lund. Enheten ska ledas av en universitetsbibliotekarie. Därtill slås dagens 31 bibliotek ihop till cirka åtta fakultetsbibliotek. Dessa kan ha flera serviceställen men enbart en organisation.

Bibliotekarierna på fakultetsbiblioteken kommer även fortsättningsvis att vara anställda av fakulteterna.

Det är i korta drag resultatet av den omorganisation vid Lunds universitetsbibliotek som träder i kraft 2012 i samband med att den nya universitetsbibliotekarien, Jette Guldborg Petersen, tillträder.

Den nya organisationen följer i stort de förslag som lades fram i Michael von Cotta Schönberg och Jan Nilssons organisationsöversyn ”Visionsarbete för biblioteksverksamheten vid Lunds universitet” (delvis refererad i BBL nr 4/2011) för att komma till rätta med en ”dysfunktionell” och ”djupt uppsplittrad” organisation (se även BBL nr 8/2011). Följer alltså i stort men inte helt. Utredningen förordade att fakultetsbibliotekens verksamheter och personal skulle vara den centrala enhetens ansvar under universitetsbibliotekarien. Detta var de flesta remissinstanser emot och det har man från ledningens sida hörsammat i så motto att bibliotekspersonalen även fortsättningsvis kommer att vara anställda av fakulteterna.

Idag finns 31 fakultets-, institutions- och centrumbibliotek i Lund, Malmö och Helsingborg. Men efter årsskiftet kommer det alltså istället att finnas ett universitetsbibliotek och åtta fakultetsbibliotek. Varje fakultet kommer att ansvara för sammanslagningen av ”sina” bibliotek till ett enhetligt fakultetsbibliotek.

LUB I SIFFROR 2010

- Omsättning 219 miljoner
- På de 31 enheterna i LUB-nätverket fanns 2 666 studieplatser och 530 publika datorer
- Samlingarna av tryckta böcker och tidskrifter utgjorde ca 173 000 hyllmeter
- Löpande prenumerationer var 13 819 i tryck och 19 014 elektroniska tidskrifter
- Andra digitala resurser var 138 databaser och 50 364 e-böcker
- Sammanlagda förvärvskostnader var 11,8 miljoner för tryckt och 37,9 miljoner för elektroniskt material
- Utlån 590 235, varav 42 016 fjärrutlån
- På biblioteken anordnades undervisning 2 596 timmar med 18 552 deltagare
- De digitala pedagogiska resurserna (läranderesurserna) ökade under året från 88 till 104
- 189 helårsanställda på biblioteken deltog i kompetensutveckling för 1,1 miljoner kronor

Källa: LUM nr 8 2011

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

HZ

Kom med på e-Information Road Show i vår!

LM Informationstjänst anordnar e-Information Road Show för nionde gången under 2012. Evenemanget har anordnats i Finland och Norge, men i vår lanseras denna populära seminarieturné även i Sverige. Vi kommer att besöka flera städer runt omkring Sverige med spännande nyheter och gästföreläsare.

Ta med din kollega!

Nu kan du anmäla dig till ett evenemang nära dig genom att registrera dig på vår hemsida **www.lminfo.se**. Registrera dig även för vårt e-Info nyhetsbrev. På detta sätt får du veta det nyaste kring våra evenemang samt produktnyheter.

LM Informationstjänst

LM Informationstjänst är den ledande informationsförmedlaren i Nordeuropa. Vi erbjuder våra kunder prenumerationstjänster, tjänster för användning och administration av e-resurser samt tjänster för databaser och e-böcker. Våra kunder är akademiska och vetenskapliga bibliotek, allmänna bibliotek, städer och kommuner, företag samt deras informationsavdelningar.

www.LMinfo.se

informationstjänst

E-böcker får kosta i Värmland

I Karlstad ser biblioteket positivt på det ökade antalet e-bokslån eftersom det minskar köerna. Dessutom har man höjt anslaget till e-böcker för att kunna ha råd.

KARLSTAD STADSBIBLIOTEK HAR i år ett anslag på 135 000 kronor för inköp av e-böcker. Samtidigt är e-boksanslaget bara en bråkdel av det totala medieanslaget som ligger på cirka 3,5 miljoner kronor. Enligt bibliotekschefen Åsa Hansen stod ungefär 250 personer i kö i julas för att få låna boken om Zlatan eller Camilla Läckbergs senaste bok.

– Vi skulle aldrig ha råd att köpa dessa böcker i många exemplar i tryckt format. E-böckerna är ett utmärkt komplement och håller dessutom köerna nere. Alla blir nöjda när de får läsa böckerna när de är som hetast och inte efter ett halvårs väntan, säger Åsa Hansen.

Även om biblioteken måste betala 20 kronor för varje enskilt lån till distributören Elib är det värt varenda krona, säger bibliotekarien Britt-Inger Frisk.

– Om man räknar på inköps- och hanteringskostnader för tryckta böcker blir e-lånen inte dyrare, snarare tvärtom. E-böckerna kan dessutom lånas ut hur många gånger som helst utan att slitas ut, menar Britt-Inger Frisk.

I Värmland samarbetar 12 av de 16 kommunerna bland annat via den gemensamma webbplatsen www.bibliotekvarmland.se/web/arena. De fyra kommunerna Sunne, Storfors, Hagfors och Kristinehamn har valt att stå utanför i dagsläget. Varje bibliotek har haft en representant som under året som gått varit med om att utforma webbplatsen. En heltidsanställd redaktör ska från och med februari 2012 ansvara för att webbplatsen ständigt utvecklas. BBL kan rekommendera ett besök i e-biblioteket där man på ett enkelt sätt kan låna och ladda ner e-böcker till sin Ipad, Iphone, Android eller läsplatta. Enligt IT-ansvarige Camilla Källgren, länsbibliotekskonsulent i Värmland, är tillgänglighetsaspekten det som väger tyngst för biblioteken.

– Visst är det så att kostnaden för e-böcker egentligen är lägre om man jämför med inbundna böcker. Värmland är ett pendlingslän och vi behöver erbjuda invånarna ett gemensamt lånekort som gäller i hela länet. Dessutom har vi en möjlighet att nå helt nya målgrupper, exempelvis medelålders män som har prylarna som krävs för att läsa på andra sätt, säger Camilla Källgren.

Länsbibliotek Värmland står även för ett gemensamt avtal mellan biblioteken och e-boksdistributören. Något som kan stärka biblioteken när det gäller förhand-

AV ÅSA EKSTRÖM

lingar. Under tredje kvartalet i år hade biblioteken i Värmland 3 872 nedladdningar, samma kvartal i fjol var det 2 392. I Arvika köpte man i våras in två läsplattor för utlån, Cybook Opus och Iriver Story. IT-samordnaren och bibliotekarien Mikael Johansson berättar för BBL att plattorna varit utlånade sedan i maj.

– De är mycket populära. Efter nyår ska vi köpa in två nya läsplattor. Visserligen skulle vi även vilja kunna erbjuda utlån av Ipad men i dagsläget är de för dyra, säger Mikael Johansson.

Det är en ständig kö av kvinnor och män till läsplattorna som får lånas hem i maximalt fyra veckor. Mikael Johansson berättar att han håller i kurser för både användare och personal eftersom det finns ett stort behov av kunskap.

– Alla behöver inte vara specialister men all personal måste kunna hantera de vanligaste apparaterna för att kunna hjälpa våra besökare. Dessutom är det så att på sikt kommer allt mer att skötas digitalt, allt från inköpslistor till nedladdning av filmer, tror Mikael Johansson.

Frågan är om detta ändå inte är ett steg i rätt riktning för de digitala folkbiblioteken. Vi får hoppas att bibliotekens uppdrag, att förse medborgare med fri kunskap och information, samtidigt kan förenas med förlagens och författarnas fokus på intäkterna. ■

Kritik mot Författarförbundets utspel

FÖRFATTARFÖRBUNDETS FÖRSLAG OM att bibliotekens e-böcker bara borde lånas ut en gång i taget, på samma sätt som de tryckta pappersböckerna, har kritiserats hårt.

Radiomannen och komikern Kjell Eriksson hoppas att Spotify inte tar efter Författarförbundets förslag om att bara låta en titel lånas av en person i taget.

"E-böcker som tar slut liknar sagan om Kejsarens nya kläder" och "Årets aprilskämt" är bara några av de kommentarer som man kunde ta del av i de sociala medierna.

Det var i mitten av januari som Författarförbundets ordförande Mats Söderlund och dess förbundsdirektör Louise Hedberg i en debattartikel i SvD menade att dagens modell att ta betalt per boklån är en välfungerande modell som även borde tillämpas på e-böckerna. "E-böcker måste behandlas på samma sätt. En bok ett lån. Eller möjligen en licens och ett antal utlåningar. Men bara för en bestämd tid."

Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförning:

– Att låtsas som att en e-bok är en pappersbok är dömt att misslyckas. Helt enkelt för att det inte är sant. Typ detsamma som om någon skulle ha sagt att: Jo, tryckta böcker är nog bra men de måste ju väga som en stentavla, det har ju fungerat hittills.

– Genom e-boken kan litteraturförmedlingen via biblioteken revolutioneras genom att många samtidigt kan dela läsupplevelsen. Det måste uppmuntras, inte bekämpas. Sverige har inte för många läsare utan för få. Biblioteken vill göra rätt för sig men samtidigt ge sina användare tillgång till e-bokens fulla potential. När man väl erkänt det som utgångspunkt kan man börja diskutera vilken lösning som ska till.

Journalisten Anders Mildner beklagar på sin blogg att Författarförbundet inte frågat medlemmarna innan man tagit ställning: "Att en liten centralt placerad samling människor (som under lång tid varit påverkad av en tämligen ensidig upphovsrättsdiskussion) tar ställning i komplexa digitala kulturfrågor utan att föra ut diskussionen till en bredare grupp, börjar allt mer bli en olycklig tradition för skråorganisationer och fackförbund när det handlar om digitala frågor."

Dessutom frågar man sig om det är rimligt att alla folkbibliotek ska erbjuda samma tjänst från Elib? Både Anders Mildner och Rasmus Fleischer föreslår att om man vill hushålla med folkbibliotekens pengar och följa den digitala utvecklingen, så kanske man skulle nöja sig med att bygga upp en central tjänst med e-böcker på KB.

Piratpartiets Erik Lönroth går längst i sin kritik och föreslår att man ska undanta biblioteken i sin helhet från upphovsrätten som den ser ut idag och uppdatera bibliotekslagen tidsenligt för en digital värld.

Författarförbundets ordförande, Mats Söderlund, varför

går ni ut och kräver att e-böcker ska kunna lånas på samma sätt som tryckta pappersböcker?

– Det handlar om att vi som arbetar med att skapa litteratur alltid måste slåss för att få betalt för vårt jobb. Om e-böckerna tar trettio procent av marknaden – som i USA – betyder det att trettio procent av våra inkomster skulle försvinna eller kraftigt reduceras om e-böckerna blev obegränsat och gratis tillgängliga via biblioteken.

Varje ny kopia som skickas ut, måste vara lika mycket värd som originalet, menar Författarförbundet. Men för äldre titlar, som inte finns på marknaden, kan man ha ett annat system. Frågan är bara vem som skall betala för att de digitaliseras när marknaden inte kommer att vara intresserad av dem. Den miljon som regeringen nu anslagit räcker inte långt, konstaterar Mats Söderlund.

Författarförbundet har arbetat intensivt med den här frågan under många år. Bildandet av ALIS, Administration av Litterära Rättigheter i Sverige, som är en slags litteraturens motsvarighet till vad STIM är för musiken, är ett utslag av samma problemställning. I arbetet med avtalslicenser vill man nu alltså ha ett liknande system för e-böcker som för pappersböcker. Och skälet är i huvudsak att värna medlemmarnas upphovsrätt – både juridiskt och ekonomiskt.

– Vi vet ju också att till exempel Svensk Biblioteksförning lobbar hårt och utan att intressera sig för upphovsmannaperspektivet. Det är olyckligt och dumt. Litteraturutredningen är hårt pressad att lägga fram tankar kring den här problematiken. Självklart måste vi säga vad vi tycker.

Hur ser ni på kritiken där ni ses som "bakåtsträvande upphovsrättsfanatiker som stoppar utvecklingen"?

– De kritikerna har en mycket förenklad bild av framsteg och utveckling. Det är min erfarenhet att bara ett kort samtal ofta leder till att de nyanserar sin bild. Många vill lägga sig platta för teknikutvecklingen. Då hamnar vi förr eller senare i Bladerunner. Vi vill använda tekniken och se till att resultatet gynnar både författare, översättare och läsare.

– Bra upphovsrättsliga lösningar är ett verktyg för att garantera någorlunda fria upphovsmän och tillgång till böcker också i framtiden, säger Mats Söderlund.

En förläggare som blivit populär bland bibliotekarierna är Anna Vogel på Aglaktuq. Hon menar att biblioteken borde frikopplas från den förlagsägda e-boks-distributören för att ha råd att erbjuda de lättillgängliga e-böckerna.

– Biblioteken är hjärtat i läs-Sverige. I det långa loppet tjänar både läsare, författare och förläggare på att biblioteken kan fortsätta erbjuda läsning på ett tidsenligt sätt.

AV ÅSA EKSTRÖM

"Att låtsas som att en e-bok är en pappersbok är dömt att misslyckas. Helt enkelt för att det inte är sant. Typ detsamma som om någon skulle ha sagt att: Jo, tryckta böcker är nog bra men de måste ju väga som en stentavla, det har ju fungerat hittills."

Tre lånecentraler föreslås bli en

Nu finns utredningen som ska ligga till grund för KB:s ambition att ge Informations- och lånecentralerna ett ”tydligare uppdrag”.

AV HENRIETTE ZORN

ISAMBAND MED ATT Kungliga biblioteket förra året fick ansvar för nationell överblick, samverkan och utveckling av biblioteksväsendet fick myndigheten också ansvar för Informations- och lånecentralerna i Malmö, Stockholm och Umeå (sedan 2007 Informations- och lånecentraler i samverkan, ILS), Internationella bibliotekets lånecentral samt Sveriges Depåbibliotek i Umeå. Det innebär även ansvar för administreringen av finansiering (statlig) som tidigare låg på Kulturrådet.

Sedan KB blev huvudman för dessa verksamheter har det från myndighetens sida talats om att ge Informations- och lånecentralerna, Internationella biblioteket och Sveriges Depåbibliotek ”ett tydligare uppdrag”. Inte bara talats om – det finns som en konkret punkt i den strategi för nationell biblioteksutveckling och samverkan som KB har tagit fram. Som ett led i ambitionen om ett tydligare uppdrag för verksamheterna ifråga gjorde den fristående konsulten Jan Holmquist i höstas, på uppdrag av KB, en översyn i syfte att ta fram ett underlag och förslag på hur myndigheten kan arbeta vidare med frågan. I direktiven ingick att kartlägga de aktuella verksamheternas nytta för biblioteken, analysera deras roll i ett föränderligt media- och bibliotekslandskap, pröva om några förändringar är motiverade samt ge konkreta förslag. I direktiven står också att utredaren har att särskilt förhålla sig till Internationella bibliotekets och Sveriges Depåbiblioteks ”unika uppdrag”.

I arbetet har enkäter och intervjuer med berörda parter ingått.

Det är inte första gången en utredning görs på området – den senaste i raden ”Lätta att hitta – lätta att låna” – gjordes 2010 av Annette Johansson och Nils G Storhagen. I den pekade man bl.a. på att rollfördelningen mellan lånecentraler och region- och kommunbibliotek var otydlig och att lånecentralernas roll i det nationella medielandskapet borde utredas vidare. Genom åren har gränsdragningarna mellan länsbibliotekens och lånecentralernas ansvarsområden debatterats – inte minst mot bakgrund av att fjärrlånekedjan har fallit och att regionerna ofta tillämpar fria låneströmmar inom sitt område. Därtill har den tekniska utvecklingen bidragit till att leveranser av dokument radikalt har förändrats.

Flera tidigare utredningar har pekat på behovet av en

Den fristående konsulten Jan Holmquist har på uppdrag av KB utrett lånecentralerna, Internationella biblioteket samt Sveriges depåbibliotek.

översyn av lånecentralerna men hittills har dessa inte i slutändan lett till konkreta beslut eller förändringar.

Jan Holmquist presenterar flera konkreta förslag i utredningen ”Centraler i ett nytt bibliotekslandskap” och dessa berör främst lånecentralerna:

- Av tre lånecentraler blir en i Umeå med särskilt ansvar för fjärrlån till utlandet. Funktionen lånecentral samordnas med Sveriges Depåbibliotek i Umeå och enhetens namn blir Sveriges lånecentral. Nyordningen föreslås träda i kraft 1 januari 2013.

- Lånecentralerna i Malmö och Stockholm avvecklas. Värdbiblioteken, dvs Malmö stadsbibliotek och Regionbibliotek Stockholm får under en treårsperiod ersättning för avvecklingen och den kompetens som finns tas tillvara genom att de får ansvar för olika prioriterade projekt. Härvidlag nämner utredaren ett antal förslag

på arbetsuppgifter för Malmö och Stockholm såsom katalogisering i LIBRIS, omvärldsbevakning, utveckling av webbtjänster för folk- och gymnasiebibliotek, utbildning i katalogisering, fjärrlåne- och mediehantering samt referensarbete, Digidel m m.

- ILS webbtjänster som tex Biblioteksbloggen och Bibblan svarar inordnas i en öppen webbsurfs för folk- och gymnasiebibliotek. KB tar ansvar och lånecentralernas värdbibliotek bidrar med uppdatering och utveckling.

- Som en konsekvens av de förslag som presenteras i utredningen föreslås också att kravet på lånecentral tas bort ur bibliotekslagen i den pågående översynen av densamma. Utredaren skriver: "Organisationen för den kompletterade medieförsörjningen bör inte vara lagreglerad. Motiv är att fjärrlånekedjan inte längre tillämpas."

För Internationella biblioteket och Sveriges Depåbibliotek föreslås inga större förändringar utöver profilering (IB) och uppdatering (SD) och KB föreslås ta en "tydlig ledarroll för enheterna".

Det statliga bidraget för ILS, Internationella biblioteket och Sveriges Depåbibliotek är idag knappt 15 miljoner kronor. När medel ska fördelas inför en even-

"Genom åren har gränsdragningarna mellan länsbibliotekens och lånecentralernas ansvarsområden debatterats – inte minst mot bakgrund av att fjärrlånekedjan har fallit och att regionerna ofta tillämpar fria låneströmmar inom sitt område. Därtill har den tekniska utvecklingen bidragit till att leveranser av dokument radikalt har förändrats."

tuell förändring 2013 "ska det även finnas utrymme för projekt under KB:s ledning med inriktning på nationell utveckling av folk- och gymnasiebibliotek", skriver utredaren.

KB ska nu ta ställning till Jan Holmqvists förslag och eventuella åtgärder väntas presenteras för Nationella referensgruppen den 15 februari. ■

Centraler i ett nytt bibliotekslandskap. Lånecentraler, depåbiblioteket och internationella biblioteket – översyn och förslag, finns att ladda ned på <http://bit.ly/tsmz2W>

Axiell Sweden har delat med sig av länken www.axielldirekt.com

"Det är alltid lika spännande, även efter många år, att utveckla en idé till färdigt lånekort." / Jonas Nilsson, Axiell Direkt

www.facebook.com/AxiellSweden

AXIELL

The Arena for Archives - Libraries - Museums

Lund 046 270 04 00
www.axielldirekt.com

”Det är frustrerande”

Goda ambitioner men det räcker inte – så kommenterar Svensk Biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg Kungliga bibliotekets plan där det samordnande uppdraget struktureras.

AV HENRIETTE ZORN

SOM BEKANT HAR nu KB presenterat en plan för Nationell biblioteksutveckling & samverkan. KB:s plan är pedagogiskt strukturerad kring ett antal punkter – ett slags minikapitel – där man bl.a lyfter biblioteken som ”samhällsresurs”, som ”nätverk”, som ”nav i nationell samverkan”, deras betydelse som ”infrastruktur” etc. Under varje punkt listar man sedan ett antal saker som blir det första man ska ta itu med. Några är konkreta (nationell katalog), andra mindre konkreta och nästan genomgående genomsyras planen av ord som syftar till att definiera KB:s roll: stödjande, samlande, drivande, främjande, initierande, identifierande, uppföljande...

Niclas Lindberg, generalsekreterare Svensk Biblioteksförning, har vid ett flertal tillfällen önskat sig ett ”starkare och stöddigare KB som tar på sig ledartröjan” och går i täten för en nationell biblioteksstrategi.

BBL frågade Niclas Lindberg om KB:s plan är den ”ledartröja” han har talat om och hur han ser på den i förhållande till de förväntningar som finns ifråga om en framgångsrik nationell strategi?

– Den är en början och är ett uttryck för att det finns goda ambitioner och vilja. Men det räcker inte för att fylla ut ledartröjan. För mig är det uppenbart att planen är tillkommen i det vakuum som avsaknaden av en nationell biblioteksstrategi skapar. Det saknas en genomarbetad omvärlds- och problemanalys som svarar på vilka samhällsmål biblioteken ska bidra till. Vilken roll biblioteken ska spela för att nå dessa samhällsmål måste beskrivas för att skapa sammanhang och riktning. Man redogör inte för vilka hinder och utmaningar som man ser framför sig att biblioteken står inför.

– Utan detta förarbete blir goda ambitioner och god vilja hängande i luften. Det är omöjligt att bedöma om den karta som planen utgör är relevant när man inte först tagit reda på hur terrängen ser ut, vart man tänker sig att man ska och varför man ska just dit.

FOTO: HZ

– KB:s plan är en början men räcker inte för att fylla ut ledartröjan, säger Niclas Lindberg.

– Som jag ser det krävs det en nationell biblioteksstrategi som grund för KB:s nya uppdrag och kommande planer. KB:s nationella referensgrupp, där bibliotekens huvudmän är representerade genom SUHF och SKL, har ett stort ansvar för fortsättningen.

Hur ser du på den kritik som finns att KB börjat i bakvänd ordning, dvs ägnat mycket tid åt att strukturera istället för att fokusera och formulera mål?

– Jag och Svensk Biblioteksförning delar den kritiken och har på många olika sätt försökt komma med konstruktiva inspel om hur man på ett annat sätt skulle kunna möta upp de förväntningar som finns, senast i vår rapport om biblioteksstrategier i Norden. Sverige är fortfarande det enda landet i Norden som saknar en nationell biblioteksstrategi. Det är uppenbart att Sverige inte kan vänta längre. Bibliotekens fulla potential tas inte tillvara och avsaknaden av en nationell biblioteks-

”Den är en början och är ett uttryck för att det finns goda ambitioner och vilja. Men det räcker inte för att fylla ut ledartröjan. För mig är det uppenbart att planen är tillkommen i det vakuum som avsaknaden av en nationell biblioteksstrategi skapar.”

strategi leder till resursslöseri och effektförluster. Som vi ser det har nu Sverige, genom det nya uppdraget till KB, äntligen fått den samlande biblioteksmyndighet som krävs för att komma igång med arbetet att hantera och möta bibliotekens framtidsutmaningar i en nationell biblioteksstrategi. Då är det klart att det är frustrerande när man inte börjar i den änden.

Under hösten som gick gav sig ett visst politiskt ointresse tillkänna för samordningsuppdraget i Utbildningsministerns svar till den skriftliga fråga som riksdagsledamoten Kerstin Engle (S) ställde om huruvida KB:s utvidgade uppdrag omfattade framtagandet av en nationell strategi.

Svaret blev att KB inte har något sådant uppdrag.

Hur ser du detta ointresse från regeringens sida, Jan Björklunds svar uppmuntrar knappast KB till egna initiativ?

–Sverige har självständiga myndigheter med egna råd-rum och egen handlingsfrihet. Jag konstaterar att KB i sin instruktion fått i uppdrag att ha en nationell överblick över biblioteksområdet samt främja samverkan och utveckling inom området. För att fullgöra det uppdraget tycker jag inte att det är svårt att föreställa sig att en brett utarbetad nationell biblioteksstrategi skulle vara ett bra startskott och en stor tillgång.

–Den modell för kultursamverkan som regeringen sjösatt med Kulturrådet som part förutsätter enligt min mening dessutom en nationell biblioteksstrategi som stöd för diskussionerna om biblioteksutveckling i de regionala kulturplanerna. Kulturrådets passivitet i fråga om en nationell biblioteksstrategi är beklaglig.

–Starka organisationer som Svensk Biblioteks-förening, SKL, SUHF, Sveriges Författarförbund, DIK och Sveriges Länsbibliotekarier står bakom kravet att KB ska leda arbetet med att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Då tycker jag att både Kungliga biblioteket och Kulturrådet som berörda myndigheter har ett ansvar att agera, också för regeringens skull.

Till sist: Konkret, vilka förhoppningar har du så här i början av 2012 om nationell biblioteksutveckling & samverkan.

–Svensk Biblioteks-förening glädjer sig över att KB har fått ett nytt och utvidgat uppdrag och ser stora möjligheter med det. Vi hyser tilltro till att KB ska kunna bli den kraftfulla biblioteksaktör som efterlysts så länge. Efter 100 års stötande och blötande har Sverige fått sin nationella biblioteksmyndighet. 2012 måste därför bli året där KB, Kulturrådet och alla inblandade, inte minst SKL och SUHF, ser till att vi kommer loss med jobbet att ta tillvara dessa möjligheter och ser till att Sverige får en nationell biblioteksstrategi. Allt annat vore fjuttigt och fattigt. ■

Svensk Biblioteks-förening har gjort en rapport, "Alla pratar om KB. Kungliga bibliotekets utvidgade uppdrag – bakgrund och förväntningar", med syfte att belysa sammanhangen kring KB:s nya uppdrag. Den rymmer en historisk bakgrund – det är inte första gången som frågan om ökad samordning på biblioteksområdet har väckts – samt en del som belyser och sammanfattar olika aktörers – däribland Svensk Biblioteks-förenings förväntningar kring KB:s nya uppgifter.

Biblioteket

– en alternativ plats för utopier?

Finns det större, viktigare och mycket svårare uppgifter och utmaningar för folkbiblioteket än det ”nya”, frågar sig Nick Jones.

AV NICK JONES

FÖR DRYGT ETT år sen skrev jag en text i Biblioteksbladet där jag menade att samtalet om folkbiblioteket präglas av en problematisk upptagenhet vid det ”nya” på bekostnad av en bärande tradition. Nu vill jag föra resonemanget vidare och peka på, vad jag tror är, en viktig delförklaring till upptagenheten vid det nya, för att sedan peka ut större och viktigare uppgifter och utmaningar. Resonemanget är fortfarande väldigt övergripande, men jag är övertygad om att det kan brytas ned i delnivåer, till lokala förhållanden och till olika delar av folkbibliotekets verksamhet.

Jag följer med stort intresse ockupationsrörelsen vars arbete just nu pågår runt om i världen. Formen, storleken och utbredningen av rörelsen intresserar mig. De reaktioner och ickereaktioner som rörelsen väcker intresserar mig också. Men mest av allt intresseras jag av att det är en utopisk rörelse som faktiskt utmanar fundamentet på vilket vårt samhälle vilar. Den 15 oktober förra året kunde rörelsen uppvisa drygt 950 aktioner i 82 länder. Ser man till storlek och utbredning saknar detta förmodligen motstycke. Själv har jag svårt att se att något annat än anti-krigsdemonstrationerna våren 2003 ens är i närheten. Ändå syns ockupationsrörelsen så försvinnande lite i de stora och generella nyhetskanalerna. Jag börjar i ockupationsrörelsen då den så utomordentligt väl illustrerar hur stora behoven av alternativa perspektiv är och hur oerhört svårt det är att idag formulera dessa alternativa perspektiv kring våra drömmar, på vad vi gör samt hur vi lever och tänker oss samhället.

Då filosofen/sociologen Slavoj Žižek i höstas gav sitt stöd till ockupationsrörelsen och pratade i den ”människa megafonen” vid Occupy Wall Street målade han en bild som jag tyckte var intressant och som jag lite fritt vill försöka återge. Han refererade till ett antal riktlinjer som den statliga administrationen för radio, film och tv i Kina gav ut i mars 2011. Dessa riktlinjer är alltså inga förbud, men de säger att man inte vill se fiktion om monstruösa alternativa världar, tidsresor, mysticism, fatalism, vidskepelser, reinkarnation och liknande som man tycker saknar positiv tanke eller mening. Sin vana trogen vänder Žižek här på steken och gör en poäng av att dessa riktlinjer är ett sundhetstecken. Dessa

riktlinjer vittnar ju om att det kinesiska folket rimligen fortfarande kan drömma, tänka och skapa alternativa berättelser och världar bortom den rådande ordning de just nu lever i, annars skulle de ju aldrig ha behövts. Här hos oss, fortsätter Žižek, behöver man inte reglera bort de alternativa drömmarna och tankarna om att en annan värld är möjlig då vi lever det enda alternativet. Žižek avslutar denna bild med att återge det påstående som ibland tillskrivs honom själv och ibland litteraturkritikern/statsvetaren Fredric Jameson: Det är enklare att föreställa sig jordens undergång än kapitalismens slut. Två stöd för detta påstående är dels den svårighet som journalisten har att rapportera om en ockupationsrörelse vars mål är något som varken journalisten eller aktivisten själv ännu riktigt kan föreställa sig, dels det som kallas ”historiens slut” alternativt ”utopiernas död”, dvs just avsaknaden av alternativa berättelser om hur ett samhälle kan formas i både tanke och liv.

Oscar Wilde har sagt att ”den världskarta som inte visar var landet Utopia ligger är inte värd ett enda ögonkast”. Oscar Wilde använder nog ordet utopi såsom det oftast har använts sedan i början av 1500-talet i den meningen att utopins främsta uppgift inte nödvändigtvis är att realiseras, utan snarare att fungera som ett betraktande av den rådande verkligheten utifrån ett alternativt perspektiv. En annan distinktion värd att göra är den mellan utopi och ideologi, där ideologier är till för att bevara ett existerande samhälle och utopier är till för att finna alternativa sätt att leva och organisera samhället. Om man ser det så, är utopier ju något väldigt viktigt för vår värld och för vår mänskliga existens. Utan utopier skulle vi inte ha någon historia, ingen utveckling och ingen förändring.

Vad har då detta med folkbibliotek att göra? Om man går tillbaka till UNESCOs folkbiblioteksmanifest kan man läsa: *Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar.*

Där finns mandat för folkbiblioteket att formera sig så att man utgör ett alternativ till kapitalismens och marknadens förhärskande ordning. Detta mandat kan även skönjas i Bibliotekslagen och i många biblioteksplaner. Jag tror även att man kan finna ett väldigt brett →

Att utgöra alternativ till standardiseringens enda väg är givetvis en oerhört stor och svår utmaning, helt utan enkla svar, men jag tror att vi människor behöver veta att andra världar är möjliga och att förändringar är möjliga

→ stöd för ett sådant sätt att arbeta kopplat till demokratiska processer. Den man som var stadsdirektör i marknadsvänliga Nacka kommun då jag arbetade där sade exempelvis vid upprepade tillfällen att folkbiblioteken skulle utgöra alternativ i de starkt kommersialiserade centrummiljöerna dit man förlagt sina folkbibliotek. Oavsett om man gillar eller ogillar den rådande ordningen tror jag endast några få skulle mena att en allenarådande och allenastyrande verklighetsbeskrivning är något eftersträvarsvärt i ett samhälle. Jag tror dessutom att man skall vara väldigt misstänksam mot varje verklighet som utger sig för att vara given och naturlig. Filosofen Alenka Zupancič pratar om en ”verklighetsprincip” som inte är naturgiven och som har väldigt lite att göra med hur saker faktiskt är. Verklighetsprincipen säger hon, ”är själv ideologiskt förmedlad; man skulle rentav kunna hävda att den utgör den högsta formen av ideologi”. Visst är det viktigt – och en svår sak att påminna sig om – att ens verklighet inte är den givna. Vi behöver all hjälp vi kan få i detta och här har folkbiblioteket en uppgift.

Jag tolkar det som att det Fredric Jameson säger i sin *Antinomies of the Postmodern* är att vi idag upplever en aldrig tidigare skådad grad av förändring på alla nivåer i det sociala livet. Men då allt sker inom de givna ramarna, i en given riktning och enligt en given logik upplever vi samtidigt en aldrig tidigare skådad standardisering av allting. Jameson hävdar att ”inget samhälle någonsin varit så standardiserat som detta, och att den mänskliga, sociala och historiska tidens ström aldrig har flödat på ett så homogent sätt”. Han säger vidare att om det fortsätter så, kan faktiskt ”ingenting längre förändras”. Vi är fast i en sorts motsägelse. Då folkbiblioteket betonar förändring genom det nya i kontrast till traditionen, gör man alltså bara det förväntade och följer den givna färdriktningen inom de givna ramarna och dess logik.

Nationalekonomen Joseph A. Schumpeter har belyst detta ytterligare och skrivit övertygande om en kapitalismens logik och maskineri. Han beskriver att den grundläggande impulsen som håller maskineriet igång är jakten på det nya – nya konsumenter, nya varor, nya metoder, nya transporter, nya marknader och nya organisationssätt. Det är en tävling och det är med detta nya man konkurrerar. Men allt sker inom fasta och oförändrade förhållanden och mönster. Det är en sorts upprepning. I detta återkommande mönster ingår något som Schumpeter kallar ”kreativ förstörelse”. Det nya utvecklas fram på bekostnad av tradition och det existerande som bryts ned för att det nya skall ges utrymme. Existerande erfarenheter och kunskaper görs mindre värdefulla. Och så är det ju. På en kommersialiserad marknad så kommer och går saker, väldigt lite består.

För att uttrycka sig lite dramatiskt: anammar man kapitalismens logik så lever man och dör med den. Man bör kanske fråga sig om det blir så oavsett om man anammar logiken eller inte, men jag tror att det är viktigt att ta tillvara sin särställning som offentligfinansierad verksamhet och folkbibliotek. Att man genom att inte göra som alla andra, kan minska risken för att försvinna som alla andra. Och målet är kanske ändå inte att arbeta för sin existens utan snarare att bidra till samhället.

För offentlig sektor är detta en väldigt svår och viktig fråga att förhålla sig till. Man anklagas ofta för att ”inte hänga med” och inte anpassa sig till det nya och då man sedan anpassar sig till detta nya såsom alla andra, anklagas man istället för att otillbörligt konkurrera med ett privatfinansierat företagande eller att man blivit så marknadsmässig att offentligfinansieringen ifrågasätts. Det finns många exempel på hur de individualiseringsprocesser – som jag vill återkomma till i en framtida text och som är en integrerad del av vår kapitalism – medför ett ifrågasättande av generella trygghetssystem till förmån för selektiva principer. Och när då offentlig sektor sedan anammar selektiva principer, hur det då leder till kritik av välfärdssatsningar eftersom de inte når alla och alla inte får ta del av dem. Ett förlopp som känns igen och som i nästa steg ofta leder till nedskärningar och försämringar av kvaliteten.

Det vi/folkbiblioteket gör i jakten på det nya – det där nya som folk vill ha, nya medier och format, ny teknik, nya tjänster och produkter, nya kundgrupper, nya arbetssätt och processer etcetera – är alltså inget konstigt. Det är ju genom det ständigt nya som folkbiblioteket enligt rådande logik uppmärksammas, konkurrerar med, är relevanta och duktiga. Det är det som är enkelt – det är det vi lärt oss och kan. Det är den naturliga och givna ordningen. Jag vill vara tydlig med att jag inte förordar att folkbiblioteket inte skall göra det nya. Snarare förordar jag en större medvetenhet och en sorts fokusförskjutning, där sökarljuset i större utsträckning riktas mot det som kan göra folkbiblioteket till en plats för alternativa sätt att berätta, tänka, göra, leva och drömma ett samhälle. En plats för utopier för exempelvis en ockupationsrörelse. Jag ställer mig undrande till om det finns någon annan plats för detta i vårt samhälle. Att utgöra alternativ till standardiseringens enda väg är givetvis en oerhört stor och svår utmaning, helt utan enkla svar, men jag tror att vi människor behöver veta att andra världar är möjliga och att förändringar är möjliga. Och just nu tycks denna viktiga och utmanande uppgift helt enkelt handla om att utgöra ett alternativ till den logik som säger att det alltid är det nya som vi måste ägna oss åt och prioritera. ■

Aptitretare!

76220 vit

76221 svart

76222 röd

EXPONERINGSHYLLA I
1 exponeringshållare
2 hyllplan
1 bottenhylla
(toppskylt tillval)
Nu 14.373:-
ord pris 15.859:-

76223 vit

76224 svart

76225 röd

EXPONERINGSHYLLA II
2 exponeringshållare
1 bottenhylla
(toppskylt tillval)
Nu 12.415:-
ord pris 13.794:-

TOPPSKYLT (tillval)
För egen textsättning.
76226 vit
76227 svart
Nu 1.885:-
ord pris 2.094:-

Vårt nya displaysystem 60/30 Expo bjuder på stora möjligheter att väcka besökarnas uppmärksamhet.

Hyllan är extremt lättplacerad och kan nyttjas överallt i biblioteket.

60/30 Expo finns i flera olika kombinationer och färger.

Välkommen till www.eurobib.com om du är sugen på fler smakprover.

Beställningsvara. Leveranstid 6 veckor.
Priser inkl frakt/exkl. moms. Erbjudandena gäller t.o.m. 29/2 2012.

Eurobib
direct

Internet – en del av vardagen

I Sverige har internet nästan blivit var mans egendom och ingår numera som en naturlig del i vardagen. Åtminstone om man jämför med hur situationen såg ut för 10–15 år sedan. Den mest dramatiska utvecklingen som har skett är den som handlar om mobilt internet samt den som rör användningen bland dem som är yngre än 18 år.

AV HENRIETTE ZORN

DETTA KONSTATERAS I rapporten *Svenskarna och Internet 2011* som Stiftelsen för Internetinfrastruktur (.SE) står bakom.

I den beskrivs och diskuteras svenska folkets relation till internet i Sverige idag. Studien visar att utvecklingen har gått i ett rasande tempo och att allt fler använder sig av internet på arbetsplatsen, i skolan och på fritiden. En förklaring är att antalet användningsområden ökat, en annan att tillgången på datorer har ökat. Idag finns, enligt rapporten, i genomsnitt 2,8 datorer per hushåll i Sverige. Nio av tio användare (88 %) har idag en egen dator och åtta av tio (78 %) har tillgång till en bärbar.

88 procent av befolkningen över tolv år har tillgång till internet och 85 procent har tillgång till bredband i hemmet. Internet fortsätter visserligen att sprida sig men det går nu mycket långsammare. Det är fortfarande människor som inte tidigare haft internet som nu skaffar sig en dator med uppkoppling. Den ökningen har framför allt skett bland äldre över 65 år.

Allt fler använder internet dagligen – i åldern 12–44 år är 9 av 10 dagliga användare. Men andelen dagliga användare har ökat i nästan alla åldersgrupper. De största förändringarna sedan 2009 har skett i åldersgrupperna 6–8 år, där det dagliga användandet nära nog fördubblats (+16 %), 35–44 år (+16 %) samt gruppen 65–74 år (+14 %).

Sedan slutet av 1990-talet har internet spridit sig allt längre ned i åldrarna (ett mått på denna spridning är när andelen hälften av en åldersgrupp börjar använda internet). 2011 ligger nu nybörjargränsen vid tre års ålder, dvs hälften av alla treåringar, eller varannan, kommer idag i kontakt med internet. Användandet dagligdags har ökat rejält bland förskolebarnen (dvs fyra-, fem- och sexåringarna) sedan 2009. Bland de allra yngsta används internet framförallt till att spela enklare typer av spel. Bland de lite äldre är spel där man kan spela med och mot varandra populära. Bland de yngsta syns inga könsskillnader, det är först från tio år och uppåt som flickor i större utsträckning än pojkar vänder sig till bloggar och sociala nätverk istället för spel.

En annan stor förändring under bara de två senaste åren handlar om mobilt internet där förbättrad teknik och överkomliga avgifter lett till ett uppsving. När underlagen för rapporten togs fram våren 2011 använde 36 % av Sveriges befolkning internet via mobilen, 27 %

FOTO: MADIS BOEDKER/CREATIVE COMMONS

Internetanvändandet kryper allt längre ned i åldrarna. I Sverige och Danmark är 7 år den genomsnittliga åldern då man först börjar använda internet.

hade tillgång till en smart telefon. Bara mellan åren 2010 och 2011 har användningen av mobilt internet dubblats i åldrarna 12–25 år. Två av tre eller 66 % i åldern 16–25 år har någon gång använt mobilen för att gå ut på internet. Motsvarande siffra förra året var 33 %. Bland de ännu yngre (12–15 år) har antalet mer än fördubblats – från 19 % 2010 till 45 % 2011. Inte bara antalet som använder mobilt internet har ökat utan även användningen, dvs hur ofta, hur mycket och hur långt tid.

Även användningen av sociala media har, inte helt oväntat, ökat kraftigt under de senaste åren och någon avmattning märks inte. Bland de som använder internet är det idag två av tre som besöker ett socialt nätverk. I åldersgruppen 16–25 år är 96 % ute på de sociala nätverken och halva svenska folket (52 % av de som är 12 år och äldre) besöker ett socialt nätverk och alla är med på Facebook även om det också finns andra sociala nätverk. I rapporten noteras också hur snabbt intresset för de sociala nätverken har krupit nedåt i åldrarna.

Sett till kön är det kvinnorna som är mer aktiva på Facebook. 42 % av kvinnorna besöker dagligen Facebook mot 33 % av männen. 16 % av kvinnorna läser dagligen bloggar mot 5 % av männen.

När det gäller Twitter är användandet än så länge begränsat. Endast 7 procent av befolkningen använder Twitter, hälften av dem gör det bara någon gång ibland medan endast 2 procent (av befolkningen) gör det dagligen och då handlar det företrädesvis om yngre välutbildade män. Majoriteten av Twitteranvändarna återfinns i åldersgruppen 16–35 år med en tyngdpunkt på de som är mellan 16–25 år. ■

TIO-I-TOPP ÖVER DE VANLIGASTE AKTIVITETERNA PÅ INTERNET

1. Google
2. Skriva/läsa e-post
3. Söka nyheter
4. Tidtabeller mm
5. Bifoga filer
6. Kartor, vägbeskrivningar
7. Söka fakta
8. Produktinformation
9. Logga in på bank
10. Info resor; hobby/fritidsintressen

VAD GÖR EUROPEISKA UNGDOMAR PÅ NÄTET?

I september publicerades den senaste och slutliga forskningsrapporten från EU Kids Online II-projektet med fakta om vad över 25 000 9–16-åringar i 25 europeiska länder gör på nätet. I rapporten ges svar på frågor om vad unga gör på nätet (och i vilken utsträckning), vad unga upplever för problem på nätet och vilka strategier de har för att hantera dessa.

UR RAPPORTEN:

- 9–16-åringar tillbringar i genomsnitt 88 minuter per dag på nätet.

- 49 % kopplar upp sig i sitt sovrum, 33 % gör det via en mobil eller annan mobil utrustning. De flesta barn och ungdomar använder internet hemmavid (87 %) och i skolan (63 %).

- I Sverige och Danmark är 7 år den genomsnittliga åldern då man först börjar använda internet. I övriga norra Europa är man 8 år och sammanlagt för hela Europa, är internetdebutåldern 9 år. Enligt studien hör Sverige till de länder i Europa där flest barn använder internet. För många svenska barn är internet idag en naturlig del av vardagen.

- Det finns ett samband mellan föräldrarnas användning av internet och barnens. Ju mer en förälder använder internet desto troligare är

det att deras barn använder det ofta och därmed tillägnar sig digital kompetens och de fördelar som finns med att vara på nätet.

- Spel och skolarbete är det som barn och unga använder internet för när de debuterar på nätet.

- 38 procent av europeiska 9–12-åringar och 77 procent av 13–16-åringarna har en profil på en social nätverkssajt, 27 procent av 9–12-åringar anger en felaktig ålder i sin profil.

- 11 procent av svenska 9–16-åringar säger sig ha blivit mobbade via nätet, vilket kan jämföras med 6 procent totalt sett i Europa.

- Det är vanligt att europeiska barn och ungdomar inte pratar med någon när de stöter på problem på nätet, vanligast är det när man blir utsatt för mobbning på nätet.

- Rapporten presenterar tio vanliga myter om barns och ungas nätanvändning och diskuterar vilka av dessa som har stöd i fakta.

- Rapporten redovisar vilka samband man kan se mellan olika aktiviteter på nätet (t ex sociala medier) och graden av digital kompetens samt hur väl olika föräldrastrategier för att stötta sina barn på nätet fungerar i olika miljöer.

Läs hela rapporten på
<http://tinyurl.com/7lv5ezg>

Hur ser barn på risker och möjligheter

STRAX FÖRE JUL släppte det nordiska kunskapscentret för medie- och kommunikationsområdet, NORDICOM, en rapport där svenska barns internetvanor beskrivs utifrån den europeiska studien EU Kids Online. Rapporten *Hur farligt är internet? Resultat från den svenska delen av den europeiska undersökningen EU Kids Online* syftar till att diskutera hur barn ser på riskerna och möjligheterna med sitt surfande och hur väl deras tankar och åsikter stämmer överens med vuxenvärldens föreställningar.

Rapporten, som än så länge bara går att köpa från NORDICOM, består förutom av statistik från EU Kids Online också av tematiskt upplagda analyser av ungas internetanvändning. Författarna Cecilia von Feilitzen, Olle Findahl och Elza Dunkels diskuterar vad som kan framkalla obehag hos barn och unga när de surfar på internet. Förekomsten av sexuella meddelanden, missbruk av personlig information och kontakter med nya personer är några av de områden som man tar upp och belyser.

Hur farligt är då internet. Rapportens resultat visar att ungefär en femtedel (19 %) av alla svenska barn upplevt någon form av obehag på internet under de senaste tolv månaderna. Bland barn i lägre åldrar (9–10 år) upplever en tiondel obehag i samband med internet. Bland 15–16-åringarna har en fjärdedel känt obehag. Siffran för barnen i den lägre ålderskategorin är alltså betydligt lägre. Majoriteten av barnen som ingår i studien uppger att de inte känt obehag i samband med att de har surfat.

HZ

Rapporten ska, enligt uppgift, så småningom läggas ut som pdf. Den som inte vill vänta kan beställa den via NORDICOM.

Vem är... **Stefan Engström,**

som sedan början av december förra året är ny informationschef på Svensk Biblioteksförning

FRÅGOR:

HENRIETTE ZORN

Ålder: 41

Berätta lite om din (yrkes-)bakgrund

– Jag är samhällsvetare, med ekonomisk historia och statsvetenskap som huvudämnen. Flyttade från Jämtland till Stockholm och varvade studier med restaurangjobb under flera år. Därefter har jag arbetat på Sida, som tjänsteman på UD och som pressekreterare och politiskt sakkunnig på ytterligare tre departement i Regeringskansliet. Efter valet 2006 arbetade jag i fyra år som pressekreterare och planeringschef på Socialdemokraternas riksdagskansli.

Kommer närmast från?

– Under hösten har jag skrivit en uppsats i ekonomisk historia om vattenkraftens utveckling under början av förra seklet med titeln "Kampen om forsarna". Det har varit en spännande djupdykning i statlig styrning av ett framväxande tekniskt system. Det blev många timmar i Riksarkivet och i biblioteken på Stockholms universitet, KTH och i riksdagen.

Från hetluften i den politiska världen till den ideella organisationens speciella förutsättningar – hur tänker du kring det?

– Att arbeta med politik har för mig varit en fantastisk och kul erfarenhet, även om det stundom varit en ganska tuff tillvaro. Genom åren har jag jobbat med allt från att säkerställa leverenssäkra elnät i hela landet till att stärka kvinnojourer. Arbetet har alltid varit som mest givande i samarbete med det övriga samhället, inte minst med intresseorganisationer. Den kunskap och det engagemang som många organisationer för fram har ibland varit avgörande för att utforma politiken. Nu har jag fått förmånen att opinionsbilda för en stark och viktig organisation. Det känns såklart väldigt kul!

Beskriv dig själv med tre ord?

– Engagerad, nyfiken och otålig.

Tre saker du helst vill slippa?

– En vinter utan snö, bakhalt i skidspåret och blaskigt kaffe.

Senast lästa bok?

– Min moster ser till att jag inte tappar kontakten med Jämtland och gav mig i julklapp *Nicolina Teresia – En svindlande historia* av Bengt Eriksson. Det är dokumentärroman om en torpardotter från Halåsen som 1941 dömdes för avancerade bedrägerier i Stockholm. En rafflande historia om ett sorgligt levnadsöde, men bra mycket intressantare än historien om Raskenstam.

När du inte jobbar – vad gör du då?

– Mina största fritidspassioner är helt beroende av snö

FOTO: HZ

och is. Jag åker längdskidor och långfärdsskridskor. Helgerna tillbringar jag ofta med min särbo Olle i fritidshuset på Fogdö och med P1 och böcker.

Hur ser ditt eget förhållande till bibliotek ut?

– Det går inte att underskatta bibliotekens betydelse för att alla människor oavsett bakgrund och ekonomiska möjligheter ska ha tillgång till böckerna, kunskapen och de demokratiska verktyg som bildning ger. De har en alldeles unik roll som både kunskapsförmedlare och som plats i det offentliga samhället. Jag tycker om föreningens beskrivning av biblioteket som en fristad.

– Under min uppväxt i Norrlands inland var skolbiblioteket och bibliotekarierna av avgörande betydelse för min egen utveckling.

Vad har du för förväntningar på ditt nya jobb?

– Det finns väldigt många uppgifter att ta tag i, mycket kompetens och kunskap på kansliet. Jag har kommit igång med att planera för Biblioteksdagarna och jag känner mig rastlös och ivrig att få fortsätta opinionsbildningen för att stärka bibliotekens ställning i framtiden. Jag vill gärna se att det internationella arbetet lyfts fram mer.

– Vi är ju en del av en internationell rörelse och våra resestipendier möjliggör för många medlemmar att verka i och knyta kontakter med andra länder. Igår läste jag Värmlandsbibliotekens rapport från Ohio. Sådant vill jag hjälpa till att sprida.

Vilka konkreta frågor/saker ska du ta itu med härnäst?

– Jag hoppas att vi kan bli ännu tuffare i opinionsbildningen och få igång en mer aktiv hemsida med hjälp av social media. Vi får fler följare på vårt nya twitterkonto @SweBib varje dag och jag hoppas att det kan vara ett bidrag för att få fler intresserade av föreningens verksamhet. Jag har också en hel del tankar om hur vi ska kommunicera medlemskapets värde. Ju fler vi är i föreningen, desto starkare blir både vi och biblioteken. ■

Några frågor till... **Caroline Fellbom-Franke**

– ny jurist på Svensk Biblioteksförning

FÖR ATT STÄRKA arbetet inom upphovsrättsområdet har Svensk Biblioteksförning inom ramen för sitt kansli inrättat en helt ny juristtjänst. Den tillträdde Caroline Fellbom Franke strax före jul förra året. Caroline är 38 år och tingsmeriterad jurist. Hon kommer närmast från en motsvarande tjänst på Svenska Förläggareförbundet där hon bla arbetat med momsfrågor kring digital kultur, nationellt och internationellt upphovsrättsarbete samt medlemsrådgivning inom förlagsjuridik, dvs upphovsrätt, förlagsavtal, tryckfrihetsrätt. Hon har också arbetat som bolagsjurist på Natur & Kultur.

Berätta lite om din bakgrund?

–Jag är född i Stockholm och bodde de första åren av mitt liv i Näsby Park innan jag flyttade in till stan med min mamma. Där bodde jag tills jag tog studenten på Naturvetenskaplig linje våren 1992 och flyttade till Aix-en-Provence för studier i franska i ett år. Därefter började jag juristlinjen i Lund. Jag varvade studier i juridik med lite nationalekonomi, rysk litteraturhistoria och praktisk filosofi och var också ordförande i min nations kulturutskott och serverade och lagade mat i ett annat utskott. Efter min examen arbetade jag en sommar på advokatbyrå i Paris, för att därefter sitta ting och arbeta på advokatbyrå i några år innan jag kom in i bokbranschen och började arbeta på Förläggareförbundet och Natur & Kultur som förlagsjurist.

Från förlagsvärlden till biblioteksvärlden – inte bara ett jobbbyte utan också ett perspektivbyte – hur tänker du kring det?

–Det känns väldigt spännande – och är en utmaning. Började på Svensk Biblioteksförning den 19 december och håller som bäst på att läsa in mig på alla viktiga frågor för biblioteksvärlden. Som jag ser det är både förlag och bibliotek två kanaler för att nå ut med information och kunskap.

e-boksfrågan är en brännande och omdiskuterad fråga i biblioteksvärlden – många är säkert nyfikna på om du redan har hunnit

FRÅGOR: HENRIETTE ZORN

FOTO: HZ

fundera kring den ur ett biblioteksperspektiv?

–I min tidigare roll som jurist på Förläggareförbundet har jag jobbat mycket med e-boksfrågan och känner den väl ur ett förlagsperspektiv, men har också funderat på den ur ett biblioteksperspektiv. Jag har förstås ingen klar uppfattning än utan känner att den måste växa fram i takt med att jag får del av vad medlemmarna och föreningens styrelse tycker.

–Men det är en oerhörd tillgång att utgivningen av e-böcker ökar och att biblioteken därmed får ytterligare ett format för att nå ut med information och kunskap. Biblioteken har alltid gjort rätt för sig och kommer fortsätta att göra det. Det gäller att hitta en balans mellan de olika intressen som finns så att det finns en stor utgivning av e-böcker och en stor tillgång till e-böcker att låna.

Du ska bygga upp en helt ny verksamhet inom ramen för Svensk Biblioteksförning. Vad har du för förväntningar?

–Det ska bli väldigt spännande. Ser fram emot att under den närmaste tiden få fortsätta sätta mig in i alla viktiga frågor för att skapa mig en uppfattning om hur verksamheten ska utformas på bästa sätt. I mitten av mars går jag på föräldraledighet men hoppas att jag dessförinnan har hunnit skapa mig en bild av föreningens och medlemmarnas behov och kan överföra den kun-

skapen till min vikarie för att på så sätt ha en bra grund att bygga vidare på nästa år.

–Jag kommer att börja med att se på de upphovsrättsliga frågor som är viktiga för biblioteken både nationellt och internationellt, bla kommer det en proposition om avtalslicenser senast i slutet av mars, som kommer att vara viktig att hålla ögonen på.

Hur ser ditt eget förhållande till bibliotek ut?

–Bibliotek har funnits med mig i hela mitt liv – från Kungsholmens bibliotek dit jag åkte för att låna böcker med mormor till det i vart fall då, mycket stora skolbiblioteket där jag oavbrutet lånade stora högar med böcker för att sluka under kvällar, helger och lov, till biblioteken på alla de orter jag bott under kortare eller längre tid.

Hela studietiden tillbringade jag dagarna på läsplatserna på diverse bibliotek, eftersom jag alltid studerat bäst med människor omkring mig.

–I dagsläget går jag främst till biblioteket för att låna böcker och ha en mysig stund med min snart treåriga dotter, men även för att få tillgång till skrivare och informationsökning under semestern. På somrarna lånar jag i allmänhet stora delar av sommarläsningen på biblioteket nära landstället, samt kokböcker och dvd-filmer.

När du inte jobbar – vad gör du då?

–Allra mest tid tillbringar jag med min familj: man och liten dotter. I den mån det blir tid över gillar jag att spela tennis, laga mat och läsa. Året som gått har jag blåst liv i min barndoms stora teaterintresse. Till sammans med några andra vuxna amatörer, som tillbringade barn- och ungdom på Vår Teater, har jag repeterat och satt upp två nyöversatta enaktare av Woody Allen på Playhouse teater i Stockholm. Vi gjorde fyra föreställningar i december och det var fantastiskt roligt!

Beskriv dig själv med tre ord?

–Glad, engagerad och driven.

Senast lästa bok?

–*Lacrimosa* av Eva-Marie Liffner. ■

Från bibliotek till antikvariat

AV ÅSA EKSTRÖM

Gävleprofil från Värmland slutar vid 65 års ålder som bibliotekschef men fortsätter arbeta med böcker i sitt antikvariat på Övre Åkargatan.

CONNY PERSSON FÖDDDES i värmländska Kristinehamn där han också växte upp. Efter studier på folkhögskolan i Vindeln läste han vid universitetet i Umeå, bland annat psykologi, historia, statsvetenskap och nationalekonomi. Därefter blev det studier på bibliotekshögskolan i Borås. 1976 kom Conny Persson till Gävle där han fram till 1988 arbetade som bibliotekarie på filialbiblioteket i Sätra. Ungefär samtidigt öppnade han tillsammans med en vän Gefle Antikvariat. Under tio år jobbade han på Arbetarbladets radiotidning, sedan ägnade han antikvariatet tre år på heltid för att slutligen landa i ett chefsjobb på Gävle stadsbibliotek där han har varit verksam de senaste tio åren.

Har du kvar dina värmländska rötter efter alla år i Gävle?

– De ränderna går aldrig ur! Jag har kamrater kvar där och är även med i två konstföreningar, bland annat Kristinehamns konstmuseum, där jag förra året vann första pris – en målning av Astrid Sylwan. Vi är ett gäng på cirka tio värmlänningar, spridda över Sverige, som ses några gånger varje år. I sommar kommer jag och tre av dem att besöka en av världens absolut bästa jazzfestivaler – North Sea Jazz festival i Rotterdam!

Varför blev du bibliotekarie?

– Det är nog nyfikenhet och ett intresse för allmänbildning samt ett stort övergripande samhällsengagemang som varit avgörande. Jag har sett tillräckligt i min ungdom för att förstå kunskapens och bildningens betydelse. Kunskap är makt! Kombinationen av att se samhällets skiktningar och att läsa Strindberg blev avgörande.

Vad är du mest stolt över att ha uträttat som bibliotekarie/bibliotekschef?

– Under min tid som först bibliotekarie och sedan som chef för Sätra bibliotek prioriterades samarbete med skolan. Det innebar att flera lärare arbetade med skönlitteratur i skolan och att bokpratet i klasserna blev betydelsefulla för eleverna. Vi arbetade också hårt för att lyfta fram kulturen i stadsdelen med skrivarcirklar, konstutställningar, poesiantologier, filmstudios, föreläsningsserier och kulturveckor. En mycket kreativ period. När jag 2002 återkom som chef för stadsbiblioteket i Gävle ville jag återupprätta samarbetet med det omgivande samhället och samarbeta med föreningar, enskilda, institutioner m m. Utgångspunkten i omorganisationen var arbetet med vår biblioteksplan. In-

riktningen var att utveckla ABM, företagsinformation, barn- och ungdomsverksamheten, den skönlitterära sidan, mångkulturarbetet inom hela biblioteksverksamheten, programverksamheten och kontakterna med det övriga samhället.

Conny Persson säger att han teoretiskt låg nära Ture Edboms idéer om det politiska biblioteket, ett engagerat bibliotek med engagerad bibliotekspersonal.

Under hans år i Gävle har ett bra och intensivt samarbete med det övriga samhället utvecklats. ABM-samarbetet är, säger Conny Persson, mycket väl utvecklat med månatliga möten med åtta museer, arkiv och biblioteket och en skriftlig målinriktning för att utveckla digitaliseringsfrågorna.

– Vidare startade biblioteket 2009 en grupp som arbetar med Unga vuxna. Den heter nu PopCult och arbetar med uttrycksformer och intressen för de över 16 år. Det har gett intressanta programpunkter. Vi har även satsat stort på litteratur i alla dess former – Gävle läser Agnes, många lokala bokmässor, poesifestivaler, skrivarcirklar, läsecirklar – you name it!

Conny Persson påbörjade också ett samarbete med Radio Gävleborg där en stor del av personalen deltar i regelbundna bokpresentationer varje vecka. Han är väldigt stolt över att en stor del av personalen vågat framträda såväl i radion som på bibliotekets egna programpresentationer och litteraturträffar och dessutom vågat ta kontakter utanför biblioteket för olika samarbetsprojekt.

Varför öppnade du ett antikvariat 1987?

– Jag var inte trött på bibliotekariejobbet men behövde en ny utmaning. Ända sedan mina första år i realskolan och gymnasiet har jag drömt om att driva antikvariat. Kombinationen av bra bibliotek, bra bokhandel och ett bra antikvariat förhöjer det kulturella värdet på en kommun – men också det kollektiva minnet. När jag startade 1987 var tanken att samla så mycket litteratur som möjligt för allmänbildningens skull i en stad – Gävle – där kunskap och litteratur inte var satt i centrum.

Vilka böcker betyder något extra för dig?

– Nyfikenheten och att förstå samtiden och det samhälle som komma skall, utgör utgångspunkten för min läsning. Jag blir ständigt stimulerad av input från artiklar, små notiser, tips från vänner, radion osv. Ständigt återkommer jag till Bulgakov: *Mästaren och Margarita*, poeter av alla de slag och essäer. Jag rekommendera alla bib-

liotekarier att läsa de sex volymerna av *Världens bästa: Essayer, Tal, Lyrik, Dramatik, Myter och Sagor, Noveller*.

Hur ser du på biblioteksutvecklingen?

– Biblioteksfilialer och bokbussar läggs ner, utlåningen minskar, läsning bland barn- och ungdomar minskar, läsningen bland icke-akademiker sjunker, glappet mellan utbildad och outbildad ökar, bokutgivningen förändras vilket självklart påverkar bibliotekens utbud. Samtidigt har vi ny teknik och digitalisering som ger nya möjligheter och påverkar biblioteken starkt. Generellt kan jag säga att ingen politiker har lyckats formulera bibliotekens roll i kommunernas, regionernas eller statens infrastruktur för kunskap.

– Tyvärr – här måste en grundligare och spetsigare idé formuleras. Det verkar som att det är vi, före detta och nuvarande tjänstemän, som ideologiskt måste formulera idén om det framtida biblioteket. Inte sedan 70-talet har jag sett politiker formulera detta – läs Ture Edbom! Biblioteken har ett berättigande om de är aktiva och verkar för den ständiga dialogen med övriga samhällsaktörer.

Är bibliotekarier goda representanter för yttrandefrihet och demokrati?

– Bibliotek och bibliotekarier har ett särskilt ansvar att försvara yttrande- och tryckfriheten samt de demokratiska värdena. Demokratin är grunden och en ständigt porlande diskussion och ett ifrågasättande som skapar dialog om ett öppet och bättre samhälle. Biblioteken bör särskilt uppmärksamma Index on Censorship och andra organisationer som försvarar dessa frågor på internationell nivå.

Vad har du för ett förhållande till Svensk Biblioteksförbundet?

– Förbundet har en mycket viktig funktion för analys, påtryckning, utbildning, stimulans och samarbete. Jag har deltagit i förbundets verksamhet i en specialgrupp samt varit jurymedlem för Greta Renborgs pris. Jag har uppmanat mina medarbetare att gå med i förbundet och mycket aktivt arbetat för att de ska ansluta sig till sina specialområden och åka på konferenser.

Hur ska biblioteken fortsätta att kunna vara mötesplatser i framtiden?

– Tittar vi på kommunernas strukturförändringar ser vi att allt fler blir ensamhushåll. Vi har ett klimat där

Förra året såg Conny Persson två pjäser om Gertrud Stein så Shakespeare and Companys anknytning till henne och det litterära livet i dåtidens Paris är välbekant för honom.

kyla och mörker kan bidra till vår slutenhet. I och med Google och annat uppstår nya kontakt- och informationsmöjligheter där du i princip kan sitta hemma och få allt tillgängligt via din lilla skärm.

– Visst har sociala medier en viss betydelse men det är först vid konkreta möten med andra människor som fullt förtroende och verklig insikt och tillit skapas. I våra samhällen med sex månaders mörker, behövs bibliotek och mötesplatser där vi kan mötas, delta i debatter, föreläsningar och litteraturprogram och diskutera våra egna och gemensamma intressen för att kunna gå vidare med våra funderingar kring ett nytt samhälle. Biblioteken med dess demokratiska struktur är ett ypperligt ställe som mötesplats.

Är upplevelsecenter och mötesplatser samma sak?

– Kanske det är dags att fundera kring mediatek/upplevelsecenter och det ”tystare” biblioteket. Jag tror själv på kombinationen av kulturhus med skapande, konst, musik och bibliotek i ett och samma hus. Titta bara hur kommuner skapar stora arenasamhällen för fotboll, ishockey, innebandy osv. Kulturen måste få samma utrymme – annars riskerar vi det skitade Sverige med en befolkning som delas i utbildade och outbildade och att vissa regioner inte hänger med! ■

Ljust och trevligt i "nya" kulturhuset

På höjden öster om Borås centrum och Viskans dalgång har kulturhuset tronat sedan 70-talet. Nu är det nyinvigt – efter en omfattande renovering.

AV ERIK LINDFELT

KULTURCHEFEN I BORÅS sedan knappt ett år, Eva-Lotta Franzén, är påtagligt stolt. –Tillgängligt är det ord jag helst använder, säger hon, om det nygamla kulturhuset.

Jo, tillgängligt och öppet är det på ett helt annat sätt än tidigare. Och också ljusare och luftigare. Den nytillträdde bibliotekschefen Åsa Hedberg Karlsson (tidigare stadsbibliotekschef i Mölndal) visar runt och berättar om ett intensivt år. Den 10 september öppnade stadsbiblioteket igen i sina gamla lokaler, ett par månader före den officiella invigningen. Man arbetade in i det sista:

–Golv och hyllor blev försenade, bokstavligen fick vi sätta upp hyllorna allt eftersom golvet lades ut. Det har varit en ganska provisorisk höst. Mest nöjd är jag med ljuset och att vi frigjort ytor – det ger goda förutsättningar.

Ännu återstår en del, belysning som behöver justeras till exempel. Mycket är förändrat sedan tidigare. Barnavdelningen har fått en helt ny placering, med nytt sagorum. På barnavdelningen möter vi Magnus Larsson, på plats med sina två döttrar som far runt bland boktrågen:

–Det har blivit trevligare och ljusare, kommenterar han. Nya färger, mer tidsenligt.

Kommer det då att bli fler biblioteksbesök jämfört med tidigare?

–Nja, det blir nog ungefär som förr. Det är ju mest på barnavdelningen vi hamnar, skrattar Magnus som för egen del skulle vilja ha fler ljudböcker att låna.

Boråsarna lånar och läser mycket. Med nästan 13 utlån per invånare ligger man i topp bland landets medelstora kommuner. Åsa Hedberg Karlsson pekar på ett par anledningar:

–Vårt medieanslag är bra! Vi satsar också på det som man inte hittar någon annanstans, mycket tidskrifter och noter till exempel.

Tidskriftsavdelningen är onekligen imponerande. Stor är också avdelningen för finska medier. Borås är finskt förvaltningsområde, vilket märks på biblioteket. "Var står de finska böckerna?" är den fråga bibliotekschefen fått oftast sedan man öppnande.

Öppettiderna är väl tilltagna; 9–20 på vardagar och 11–16 på helger från och med 2012. Tidigare öppnade man redan klockan 8 på vardagar och stängde först 17 på helgerna. Men sparkrav har tvingat fram en minskning.

Framtiden då?

–Vi måste utveckla det digitala biblioteket bättre, där ligger vi efter, svarar Åsa Hedberg-Karlsson.

Andra tankar är fler tysta läs- och studieplatser i biblioteket och en utvecklad musikavdelning där man kan

FOTO: ANNA HÅLLÅMS

FOTO: ANNA HÅLLÅMS

↑↑

– Mest nöjd är jag med ljuset och att vi frigjort ytor – det ger goda förutsättningar, säger Åsa Hedberg Karlsson, bibliotekschef på Borås stadsbibliotek.

↑

Kulturhuset i Borås invigdes i mitten av 1970-talet och har genomgått en omfattande renovering för 112 miljoner.

lyssna på strömmande musik.

Åsa Hedberg Karlsson vill också se mer av barnkultur i det nya huset:

–Jag hoppas att planerna på "ett barnens kulturrum" i källaren kan förverkligas!

Det senaste projektet – kulturrummet – har också fått läggas på is till följd av ekonomin. Vid vårt besök huserar fortfarande byggfirman Peab i lokalen där det är tänkt att ligga. ■

Reds anm: Ett par veckor efter att reportaget gjordes stod det klart att taket läcker i det nyrenoverade kulturhuset – det regnar in både i entrén och i biblioteket.

Mötesplats Norrby

AV ERIK LINDFELT

BORÅS BIBLIOTEK OCH KULTURHUS

- Borås kulturhus består av Stadsbiblioteket, Stadsteatern och Konstmuseet. I byggnaden arbetar ett 100-tal personer, varav 35 på biblioteket.
- Huset invigdes den 10 december 1975.
- Under 2010 – 2011 byggdes kulturhuset om för 112 miljoner. Renoveringen omfattade biblioteket och teatern (konstmuseet renoverades ett par år tidigare). En ny entré, ett nytt kafé och en gemensam reception såg dagens ljus. Nyinvigning skedde den 25 november 2011 då det var öppet hus hela kvällen med flera tusen besökare.
- Anledningen till renoveringen var bland annat behov av ny ventilation. I samband med renoveringen byttes bibliotekets hyllor ut. En återlämningsrobot installerades.
- Platsen framför kulturhuset – PA Halls terrass – fick en helt ny utformning. Den pryds av Carl Fredrik Reuterswårds skulptur *Var rädd om jorden* som avtäcktes i samband med nyinvigningen i november.
- Under ombyggnadstiden huserade biblioteket i Borås Wärfveris gamla lokaler.
- Borås har elva stadsdelsbibliotek – inklusive nyöppnade Mötesplats Norrby – som lyder under tre stadsdelsnämnder.
- Gymnasiebibliotekarierna ingår däremot i kulturförvaltningens biblioteksorganisation.
- Totalt antal utlån 2009 var 1,3 miljoner; antal besök var 425 000.

Att en helt ny biblioteksfilial öppnas hör inte till vanligheterna. Sverige har tvärtom sett den motsatta utvecklingen under många år. Men ibland händer det – som i Borås förra hösten.

NU HETER DET inte bibliotek – utan Mötesplats Norrby. Norrby ligger ganska centralt i västra Borås, ett höghusområde i typisk 60-talsstil. Men järnväg, Viskan och trafikleder skärmar av mot centrum

–Norrby är en central periferi, kommenterar Emma Ragnarsson, som basar för mötesplatsen.

Stort är det inte. Och mediebeståndet är än så länge begränsat. Men gott om besökare – en blandning av äldre och yngre. Vid ett bord sitter Suaad Jama. Hon har rötter i Somalia och kommer till mötesplatsen flera gånger i veckan:

–Det är mycket bra här, jag kommer för att träffa folk och prata.

Mötesplats Norrby startade som ett samarbete mellan Borås kulturkontor, det kommunala AB Bostäder och Stadsdelsförvaltningen Väster, som lyder under en av Borås stadsdelsnämnder. Totalt arbetar nio personer på mötesplatsen. Funktionerna är många:

–Vi driver kafé och fungerar som ett medborgarkontor, vi skall fungera som en ingång till det svenska samhället. berättar Emma Ragnarsson, som själv är socionom.

Och så är man alltså också bibliotek, även om det inte syns utåt. Man funderar dock på att sätta upp en biblioteksskylt. Eva Boman är bibliotekarie:

FOTO: ANNA HÅLLAM

Bibliotekarie Eva Boman och Emma Ragnarsson, som är chef för mötesplatsen.

–Det har tagit ett tag att etablera Mötesplats Norrby som bibliotek, men i början kunde det gå flera dagar utan att någon lånade någonting. Nu är det helt annorlunda, jag vill utöka mediebeståndet.

Verksamheten är omfattande. Stickkafé, språkundervisning, läxhjälp, schackspel, bakning, sömnad med mera... Man försöker att arbeta nära föreningar och de som bor i Norrby.

–Vi har i alla tider talat om att det saknats ett bibliotek på Norrby, säger Britt-Inger Lindqvist, tidigare bibliotekschef i Borås.

När stadsbiblioteket flyttade för renovering var det från början tänkt att stadsdelsbiblioteken skulle ta över allt ansvar. Istället blev det dock en tillfällig utlokalisering. Då väcktes också tankarna på en etablering i Norrby på nytt. Det kommunala bostadsbolaget ville också göra en satsning, liksom stadsdelsnämnden. Resultatet blev mötesplatsen. I samband med förtidsomröstningen inför valet i fjol slog man upp dörrarna.

Idag är Britt-Inger Lindqvist mer än nöjd:

–Det har blivit ett sådant levande ställe! ■

FOTO: ANNA HÅLLAM

Mötesplats Norrby i Borås rymmer bibliotek, kafé och medborgarkontor och öppnades förra hösten.

Kompromisser behövs för e-böcker på bibliotek

Hur ser en framtida hållbar lösning för e-böcker på bibliotek ut? Den frågan diskuteras aktivt på bloggar, på Facebook och till och med på de stora dagstidningarnas kultursidor. Jag vill lyfta fram hur saken ter sig från en "mellanhands" synvinkel, skriver Jakob Harnesk.

SOM FÖRMEDLARE AV e-böcker står EBSCO mitt emellan förlagen, som publicerar e-böckerna, och biblioteken, som i sin tur vill tillgängliggöra dem för sina användare.

Som alla säkert vet vid det här laget är den förhärskande modellen vid svenska folkbibliotek den sk Elib-varianten, där biblioteken betalar 20 kr per "lån" till Elib, som sedan i sin tur fördelar denna intäkt mellan förlag, författare och sig självt. Allt fungerade väl egentligen ganska smärtfritt så länge läsningen var tänkt att ske på en datorskärm, och antalet lån därmed höll sig på en hanterligt låg nivå. Men så kom läsplattor, iPads och smartphones och gjorde det möjligt för var och varannan människa att läsa e-böcker på ett betydligt bekvämare sätt. Och sen kom Zlatan.

Modellen har sedan dess kritiserats flitigt. En rörlig kostnad per lån gör det svårt att kontrollera kostnaderna för biblioteken, och alternativen att begränsa antalet utlån per användare eller per månad känns ganska främmande för ett bibliotek som ju arbetar för att öka, inte minska, läsningen.

På forskningsbiblioteken råder vanligtvis en diametralt motsatt variant. På samma sätt som med e-tidskrifter har biblioteken köpt in stora paket, antingen från vetenskapliga förlag, eller från sk aggregatorer som erbjuder böcker från många olika förlag. Det allra mesta handlar om facklitteratur på engelska. Antingen köper man in dessa paket för att äga dem (sk "Perpetual Access") eller så tecknar man ett årsabonnemang. Tillgången för användarna är därefter vanligtvis obegränsad. På senare tid är trenden tydlig: allt fler bibliotek efterfrågar möjligheten att kunna köpa e-böcker styckevis, en i taget. Och man vill köpa, inte abonnera.

Hur kunde det bli så här olika modeller? Varför har inte folkbiblioteken krävt att få liknande lösningar som forskningsbiblioteken? För att svara på den frågan så tror jag att man måste skilja på e-böcker och e-böcker, och deras plats i det litterära ekosystemet. När det gäller kommersiella villkor är det stor skillnad på en bästsäljande romanförfattare (Ekman, Ranelid, Östergren, Marklund, Guillou, ja ni vet) och utgivningen från ett spännande litet oberoende förlag i en källarlokal i Lund. När det gäller facklitteratur är det stor skillnad mellan akademiska monografier, som har en mycket snäv men internationell läsekrets och mer populärvetenskaplig

facklitteratur. För att inte tala om hur udda den facklitteratur är som upphöjs till kurslitteratur. Man måste också skilja på sk frontlist och backlist.

För att komma fram till hållbara lösningar i den just nu ganska infekterade e-boksfrågan, tror jag till att börja med att vi behöver acceptera att det inte finns en lösning som passar alla e-böcker, eller ens alla typer av bibliotek. Och speciellt inte alla typer av förlag.

Hur kan då en "hållbar" lösning se ut? Låt oss till att börja med fundera över vad de olika aktörerna vill, och vilka deras drivkrafter är. Biblioteken vill, för att citera Svensk Biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg, "*göra rätt för sig men samtidigt ge sina användare tillgång till e-bokens fulla potential*". I sin replik på Författarförbundets förslag om att jämställa lånen av e-böcker med lån av pappersböcker, säger Lindberg vidare: "*Att låtsas som att en e-bok är en pappersbok är dömt att misslyckas. Helt enkelt för att det inte är sant*". Vad är då förlagens drivkrafter? Att tjäna pengar, säger kanske någon. Och visst är det så. Gör man inte vinst så går man förr eller senare i konkurs. De totala intäkterna måste vara större än de totala kostnaderna. När det gäller e-böcker har kalkylerna ändrats jämfört med pappersböckerna. Det finns visserligen förlag som ogillar bibliotek för att de konkurrerar med deras egen försäljning, men jag tror de är få. De flesta förlag har av tradition klickat på bibliotekens "like-knappar", eftersom bibliotek kan fungera som skyltfönster samt rent allmänt arbetar för att öka läsningen i samhället. Av fysiska och logistiska skäl (avståndet till bibliotek, öppettider, långa köer på populära böcker etc) har man inte behövt se biblioteken som en konkurrent.

När det gäller e-böcker förändras kalkylen. Den stora marknaden är ju precis som tidigare allmänheten. Men vi som bokköpare kommer ju knappast att gå till bokhandeln för att köpa en e-bok, i stället gör vi det hemma vid köksbordet, på pendeltåget eller var vi nu befinner oss. Och om då samma e-bok finns tillgänglig för utlån via biblioteket, varför skulle då någon köpa boken? Ja, kanske några skulle köpa, men sannolikt försvinnande få. Och om vi hoppar ett par år framåt i tiden, när e-boksläsandet börjar dominera över pappersboksläsandet, vad säger förlagen då? Hur ska de få in tillräckligt mycket intäkter för att täcka sina kostnader? Genom att mångdubbla priset för biblioteken, till den nivå där bib-

lioteken säger "nej tack, vi har inte råd"? Eller genom att inte sälja sina böcker till bibliotek över huvud taget? För mig ter sig båda alternativen som lika dåliga.

I debatten hävdas ibland från bibliotekshåll att det är absurt att använda begreppet "lån" om e-böcker, eftersom det ju i själva verket handlar om en fil som kopieras och förs över till användaren. Det må så vara. Men i så fall är kanske inte e-boken en bok, eftersom den är en fil? Rasmus Fleischer använder på sin blogg Copyriot begrepp som "simulerade utlån" och "simulerade exemplar", vilket jag tycker är bra och fungerande begrepp.

Den e-bokslösning som EBSCO distribuerar till bibliotek innehåller i dagsläget ca 400 000 titlar, varav ca 40 000 är skönlitteratur i text- eller ljudformat (e-audio). Samtliga är tillgängliga för styckevisa köp, även om många bibliotek köper in färdiga urval i form av ämneskollektioner. Som bibliotek kan man, för väldigt många titlar, välja mellan att köpa in en viss bok för obegränsad användning för ett visst pris, eller för ett lägre pris köpa in boken med en inbyggd begränsning. Jag ser inget problem i detta. Om man vill köpa in en viktig fackbok, där efterfrågan förväntas vara låg, så är det väl bättre att betala mindre för denna bok och då ha råd att köpa in fler av samma karaktär än att betala mer för obegränsad tillgång och därmed ha råd med färre böcker?

Jag är den första att erkänna att detta är en kompromiss. Såväl förlag som bibliotek får med en sådan modell kompromissa mellan sina drivkrafter. Men den stora fördelen är att modellen fungerar, för alla parter. Biblioteken får tillgång till frontlist-böcker och förlagen får en ersättning som gör att intäkterna blir tillräckligt stora. Om en bok som köpts in med inbyggda begränsningar visar sig vara mycket efterfrågad, kan man uppgadera licensen för just den boken.

Som mellanhand mellan förlag och bibliotek har vi samma inställning som Niclas Lindberg, nämligen att biblioteken bör kunna ge sina användare tillgång till e-bokens fulla potential. Men vi inser också att förlagens behov måste tillfredsställas, för att det överhuvudtaget ska finnas ett utbud av e-böcker som biblioteken kan förmedla. Kompromisser behövs.

JAKOB HARNESK

Nordisk försäljningschef, EBSCO

"Vi vill vara ett folkbibliotek"

13 bibliotekarier vid Malmö stadsbibliotek ger sin syn på den förändrade verksamhetsstrategin.

NU BLINKAR ILSKNA varningslampor på Malmö stadsbibliotek: den nya biblioteksstrategin har visat sig vara en utvecklingsplan!

Vi får på olika sätt veta att folkbibliotek är på utdöende för att medborgarna själva så lätt får tag i vad dom behöver – hemma vid datorn...

Men vi köper inte denna förenklade världsbild. Vi tror att behovet av biblioteket snarare ökar än minskar.

I tidskriften Biblioteksbladet (nr 3/2011) finns en intervju med Malmö stadsbiblioteks chef sedan snart fyra år, Elsebeth Tank. Där kommenterar stadsbibliotekarien omorganisationen och den nya strategi hon ansvarar för – vad den fört med sig och förväntas föra med sig. Efter flera års vandring på den utstakade vägen, känns det för många av oss i personalen naturligt att få ge vår, i mycket, avvikande syn på biblioteksutveckling.

I en personalenkät vintern 2010 redovisades bl.a. personalens brist på motivation och inflytande i verksamheten. Detta fick ledningen att på olika sätt arbeta för att öka personalens känsla av inflytande, och för att åstadkomma en bättre kommunikation. Trots flera åtgärder som skulle ha kunnat innebära ett bättre arbetsklimat och mer insyn – och därmed kanske större stöd för förändringsprocessen – är resultatet i stora delar av organisationen raka motsatsen.

Processer som har satts igång för att alla ska ges möjlighet att säga sin mening och själva bidra, blir mer just "processer" och "nya arbetsmetoder" än några riktiga samtal som kan leda till större inflytande eller förändrade villkor. Det mest målande exemplet på detta är "Att lyfta blicken"-projektet – en 3-årig satsning för utveckling av personalen, med andra storstadsbibliotek och flera universitet involverade. Projektet syftar till att på olika sätt "stärka medarbetarnas självförtroende i förhållande till nya utmaningar". För oss tycks det tydligt hur ointressant själva biblioteksuppdraget är för vår ledning, och hur istället just arbetsformer är i fokus. Som vi uppfattar saken, förväntas vi engagera oss i att utveckla vår biblioteks kompetens, och istället ägna tid och kraft åt något som kallas "kapacitetsutveckling".

Vi känner att både vårt arbetsklimat och våra arbetssätt har påverkats negativt av den förändrade strategin. Med försämrad verksamhet som oundviklig följd.

Vi är inte motståndare till förändring. Ny teknik, nya medier och tillgång till elektronisk information innebär solklart att bibliotekets roll delvis förändras. Den digitala satsningen är förstås given, liksom flera andra projekt i den nya organisationen. Men stadsbibliotekets nya strategi verkar mest inriktad på en välinformerad, nätvan och högt utbildad medborgare: →

Om gammelmmedia, Internet och den stora ensamheten

→ ”Med hjälp av väldigt avancerade, men samtidigt lättillgängliga sökmotorer fungerar många människor idag som sina egna bibliotekarier. På så sätt marginaliseras efter hand ett tidigare ”bibliotekariskt” kärnområde som informationssökning. Det finns fortfarande människor som efterfrågar klassiska tjänster och de ska få hjälp så långt det är möjligt, men det är viktigt att stadsbibliotekets personal lyfter blicken och riktar den mot nya horisonter för att utveckla moderna tjänster som tilltalar fler och nya grupper.” (Tank, Elsebeth (2011) *Tillbaka till strategin "The Darling Library in the World"*).

I strategidokumentet betonas bibliotekets roll som upplevelse- och mötesplats. Ett brett programutbud är inget konstigt eller nytt, det har varit en självklar del av bibliotekets verksamhet genom åren. Däremot räds vi ett tillstånd, där vi inte längre bryr oss om ett rikt och professionellt utvalt utbud av medier, och där vi mist vår specialkompetens på området. Där jakten på besöksiffror får styra innehållet i verksamheten.

Svensk Biblioteksförnings rapport från 2009/2010 ”Olika syn på saken” stödjer synen att biblioteket som idé håller än. Här redovisas att tillfrågade folkbiblioteksanvändare vill kunna använda sig av ett brett bokutbud och få ett professionellt och gott bemötande i en lugn miljö.

Vi vill inte förvandlas till ett kulturhus med en anpassningsbar profil. Vi vill vara ett folkbibliotek!

MONICA ANDERSSON, LOUISE BERGGREN,
CIM CARLSSON, LISS CARLSSON, GUNILLA
CERNE, BO GENTILI, MARITA HÖRLIN,
ELISABETH MALMSTRÖM, CHRISTINA
MÖLLER, MARGARETA SCHÖLD, LISA
STIGMAR, ANNI SÖDERLIND, MARIA UNOSON

DET ÄR NU ett år sen jag skrev en debattartikel i BBL (nr 1, 2011). I artikeln gjorde jag en omvärldsanalys som gick ut på att vi behöver ta tag i ensamheten och bristen på demokratiskt agerande IRL. Mycket har hänt under året. Det har pågått ett krig mellan gammelmmedia och bloggofären i vilken jag ingick mellan december 2010 till september 2011 via min hemsida www.skrivpedagogen.se. Sen blev trycket för hårt och jag var tvungen att hämta andan. Någon vecka innan jul aktiverade jag min blogg igen.

Anledningen att jag skriver nu är att jag tog väldigt mycket skit från gammelmmedia under året som gick. Kanske väntade jag på att bli benämnd med mitt namn? Nu när jag fått distans ser jag ju att jag blev bemött redan i samma nummer av BBL och här kommer, sent omsider min uppföljning.

Svensk Biblioteksförnings verksamhetsinriktning – ”Vision och vilja” – rymmer kanske det som jag efterlyste i min artikel så jag känner ändå att något har hänt.

Den ursprungliga diskussionen om omvärldsanalys och biblioteksarbete bemötte Niclas Lindberg i sin kommentar i BBL (samma nummer). Han menade att uppföljningsmätningar behövs på varje lokalt bibliotek och det tror jag är klokt (och det var kanske sådana mätningar som ledde fram till verksamhetsinriktningen?).

I övrigt kan jag inte se att min artikel blivit bemött. Är det verkligen bara jag som upplever ensamhet, eller är det så skämmigt att ingen vågar prata om det?

Det är ju inte vännerna det är fel på utan strukturerna!

LISBETH GUSTAVSON
Poet, debattör, skrivpedagog
och fd biblioteksassistent

Bli en hjälte!

Vi på BRIS har öppet 365 dagar om året så att alla barn och unga kan få prata med en vuxen som lyssnar. En del hör av sig till oss för att de vill prata om något och vara anonyma, andra har inga kompisar att leka med och några kommer från en dysfunktionell familj och behöver hjälp utifrån. Hos oss jobbar 600 hjältar frivilligt med att svara i telefon, mejl och chatt. När du skänker 50 kr blir du också en av våra fina vardagshjältar!

Skicka "bris50" i ett SMS till 72909 och skänk 50 kr till BRIS verksamhet.

BRIS
BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

bris.se PG 901504-1

E-böckerna förändrar högskolebiblioteken

E-böcker köps inte in på samma sätt som tryckta böcker. Förvärvsmetoderna påverkar inte bara de inköpsansvarigas arbete utan också vilka e-böcker som köps in, hur verken kan användas och bibliotekariens roll.

E-BOKSANVÄNDNINGEN ÖKAR OCH antalet e-böcker vid forskningsbiblioteken har fördubblats på tre år. Tryckta böcker köps oftast in titel för titel men inköp av e-böcker går i regel inte till på samma sätt. Gustaf Hallquist har med hjälp av intervjuer med fyra personer som arbetar som inköpsansvariga vid universitets- och högskolebibliotek, försökt ta reda på hur inköp av e-böcker påverkar bibliotekens samlingar och de anställdas arbete.

Det finns flera olika modeller för inköp av e-böcker. *Inköp på titelnivå* innebär att biblioteket köper e-böckerna styckvis. Antingen köper biblioteket titeln – och får då fullständiga rättigheter till den. Eller så prenumererar man på den, vilket innebär att man betalar en årlig avgift för att ha tillgång till den senaste utgåvan av boken. Fördelen med inköp på titelnivå är att biblioteket bara köper de böcker man verkligen vill ha. Nackdelen är att det är tidskrävande och jämförelsevis dyrt per inköpt enhet.

Något som blivit allt vanligare är inköp av *e-bokspaket*. Det har uppstått kommersiella aktörer som fungerar som mellanhänder mellan biblioteken och e-boksförlagen, så kallade aggregatorer. Dessa sätter ofta ihop paket av många – ofta flera tusen – e-böcker från olika förlag kring ett ämne. Biblioteket får tillgång till böckerna i paketet, men äger dem inte på samma sätt som om man hade köpt dem som enskilda titlar. Till exempel kan möjligheterna att skriva ut böckerna vara begränsade. Dessutom kan inte biblioteket välja exakt vilka titlar man vill ska ingå i paketet, utan man får många böcker ”på köpet”. Å andra sidan kan biblioteket snabbt bygga upp en stor samling och kostnaden per titel är lägre än vid styckvisa inköp.

Några bibliotek tillämpar *användarstyrt förvärv* (Demand/Patron Driven Acquisition). Den vanligaste varianten innebär att stora mängder e-böcker blir sökbara för bibliotekets användare och att biblioteket betalar förlaget varje gång ett verk laddas ner.

När en bok lånats ut ett visst antal gånger sker ett automatiskt inköp. En annan variant är att användaren kan öppna e-böckerna under en kort stund och sedan får vända sig till biblioteket för att föreslå ett inköp. Fördelen med användarstyrt förvärv är att biblioteket enbart betalar för det som användarna verk-

ligen vill ha. Däremot blir det svårt att planera inköpen och biblioteket styr inte över hur samlingen utvecklas.

Ytterligare en modell, som kan kallas *elektronisk bokhylla*, har dykt upp på senare tid. Det innebär att biblioteket köper ett bestämt antal poäng hos ett förlag och att man kan använda dessa till att välja titlar ur förlagets utbud. Biblioteket kan löpande byta ut vilka titlar man vill ska vara tillgängliga för användarna. Det är ett flexibelt system, men samtidigt är det tidskrävande att ta ställning till vilka böcker man vill ska vara åtkomliga.

Uppsatsen visar att de som är inköpsansvariga upplever e-boksmarknaden som minst sagt snårig. Förlagen använder sig av olika villkor och standarder. Dessutom har de inköpsansvariga ont om tid och sällan någon policy att luta sig mot för hur inköpen av tryckta böcker och e-böcker ska fördelas. Man kan därför inte leva upp till ”idealbilden” av att man ska avgöra inköp från titel till titel med utgångspunkt i övergripande instruktioner för inköp vid biblioteket.

Intervjuerna visar också att de olika inköpsmodellerna får konsekvenser på ett mer övergripande plan. Som visats i uppsatsen köper biblioteket antingen ett paket med litteratur som satts ihop av aktörer mellan förlagen och biblioteken, eller så tillämpar man användarstyrd förvärv. Det gör att urvalet av böcker numera till stor del görs av marknadsaktörer eller av användarna, i stället för som tidigare av bibliotekarierna.

En annan förändring är att urvalet allt mer görs *efter* inköp i stället för *före*. Den inköpsansvarige tittar på hur samlingarna används och väljer sedan om man ska fortsätta prenumerera på eller köpa in de e-bokspaket som utnyttjas mycket. Uppsatsförfattaren pekar på att ett sådant tillvägagångssätt bygger på ett antagande om att användandet idag ger en bra bild av den framtida efterfrågan på böcker, vilket kanske inte är säkert.

En tredje slutsats är att urvalet inte enbart styrs av vilka titlar som ska köpas in, utan av praktiska hänsyn. Man väger in vilka restriktioner och funktioner som ingår, exempelvis vad gäller utskrifter eller poster till katalogen. Den inköpsansvarige skaffar sig ett allmänt intryck av leverantören och hur smidigt böckerna levereras till biblioteket och användarna. Man studerar förlagens tryckta utbud och antar med utgångspunkt i detta hur deras e-boksutbud kommer att efterfrågas. Ibland provar man sig fram genom att skaffa sig tillgång →

Gustaf Hallquist:
E-böcker på högskole- och universitetsbibliotek. En studie kring det digitala förvärvet

BHS 2010.

→ till ett mindre e-bokspaket för att på så sätt få erfarenheter av förlaget och användarnas efterfrågan på dess böcker.

Uppsatsen pekar på att uppbyggnaden av bibliotekets samling påverkas av många praktiska hänsynstaganden och på en ny – på många sätt mer passiv – roll för biblioteket. Det är en sak om biblioteket är medvetet om förändringarna och vad de medför. Om utvecklingen däremot sker utan att man reflekterar över vad det innebär på ett större plan för vilka verk som användarna får tillgång till, är den mer bekymmersam. Men uppsatsen pekar också på att bibliotekarierna kan påverka utvecklingen. Till exempel är det numera ovanligt att e-böcker bara kan användas av en person i taget, vilket uppsatsförfattaren menar visar att förlagen har anpassat sig till bibliotekens önskemål.

Bibliotekarie/konsulent sökes

För en nyinrättad kombinationstjänst i Oscars församling söker vi dig med kunskap, engagemang och servicekänsla samt organisatorisk och administrativ förmåga.

Oscars församlingsbibliotek på Fredrikshovsgatan i Stockholm är mycket uppskattat och innehållsrikt. Biblioteket har drygt 14 000 böcker för alla åldrar och smaker.

Föreningar och ideella sammanslutningar med anknytning till Oscars församling engagerar många. I tjänsten ingår att fungera som samordnare och administrativt stöd för dessa.

Du är bibliotekarie och har utbildning för och erfarenhet av förenings-/församlingsarbete bland vuxna. Vi förutsätter att du är medlem i Svenska kyrkan och känner dig hemma i församlingsmiljön. Läs mer om församlingen, biblioteket mm på oscarsforsamling.se.

Fördelningen mellan uppgiften som bibliotekarie respektive konsulent beräknas till 50/50 men kan ändras utifrån verksamheternas behov. Heltid, visst kvälls- och helgarbete förekommer. Tillträde preliminärt i början av augusti, provanställning kan bli aktuell.

Upplysningar: bibliotekarie Barbro Hertzsch 08-442 51 11 barbro.hertzsch@svenskakyrkan.se, komminister Elisabeth Öberg Hansén 08-442 51 39 elisabeth.oberg.hansen@svenskakyrkan.se

Ansökan, med personlig presentation och CV skickas till oscars.forsamling@svenskakyrkan.se eller Oscars församling, Box 24145, 104 51 Stockholm. Sista ansökningsdag 19 feb.

WWW.OSCARSFORSAMLING.SE

Svenska kyrkan
OSCARS FÖRSAMLING

Krönika

Erik Stattin

Hur åldras en e-bok?

DET ÄR MÅNGA som går runt och funderar på bokens framtid nuförtiden. De som imponerar mest på mig är knappast de stora förlagen, nog inte heller biblioteken, utan snarare de formgivare, kodare och innovatörer som försöker förnya vad boken är, hur den ska se ut och fungera när den går från att vara cellulosabaserad till att bli evigt kopieringsbar.

En av mina favoriter på området heter James Bridle.

Förutom att ge ut böcker experimenterar han med bokformen i den digitala tidsåldern. Han gör det genom att dels i konstform kommentera det mellanläge vi befinner oss i – ännu inte helt digitalt, allt mindre fysiskt – dels genom att i handling experimentera med nya former och standarder för hur böcker ska ha ett fortsatt, och nytt, liv som digitala artefakter.

Bland annat har han låtit trycka upp 50 versioner av Charles Dickens *Hard Times*, alla med sina individuella egenheter – många av dem resultatet av maskinella översättningar, andra av misslyckade digitaliseringar där sidor fattas eller texten är oläslig. Ett exemplar har automatöversatts till ett annat språk för att sedan automatöversättas tillbaka till engelska. Ibland är innehållet medvetet ändrat, i sann fan fiction-anda. Kanske försöker han svara på frågan: när vem som helst kan ge ut en bok, vad blir kvar av verket?

Han har också i bokform tryckt hela versionshistoriken för uppslagsordet "The Iraq War" på Wikipedia. 12 tjocka volymer blev det. Mest som en illustration av hur dagens historieskrivning ser så mycket annorlunda ut än gångna tider, av hur det är en process snarare än en slutprodukt. Varje liten ändring – av stor som minimal betydelse – finns återgiven.

Men vid sidan av sådana här mer konstnärliga experiment ägnar han sig åt att arbeta för att i praktiken upprätthålla bokens aura i digitaliseringens tidsålder. Det som Bridle och en del andra funderar över är: hur kan e-boken leva ett längre liv än tiden det tar för mig att läsa den. Hur kan den få ett materiellt värde, som motsvarar den fysiska bokens? Det vill säga något som jag kan känna är mitt – nu och i framtiden – och som kan ha ett nostalgiskt värde, som jag kan ge bort och visa upp och som till och med kan fungera som souvenir. Det handlar om att utforska e-bokens tidsliga aspekter – hur åldras en e-bok?

Men precis som musikindustrin krampaktigt håller fast vid den digitala kopians odelbarhet, gör förlagsvärlden det också. Men det är inte den digitala boken som är av värde för läsaren utan allt det som cirkulerar runt den – dina markeringar, bokmärken, hundöron, marginalanteckningar, andras kommentarer till dina markeringar, kanske de bilder du tog när du läste boken, musiken du lyssnade på, konversationerna du har om den, etc, etc.

Antalet sociala lästjänster på nätet som låter läsare dela med sig av sina egna upplevelser av böcker, vare sig det är recensioner eller marginalanteckningar, växer lavinartat. Men något sätt för mig att hoppa mellan dem, eller vara säker på att de bevaras i något format längre än riskkapitalpengarna räcker, finns knappast än så länge. Dessa tjänster är överhuvud taget ofta slutna universum, ofta angelägna om att locka så många ögonbollar som möjligt att titta på deras reklam. Det som behövs är öppna standarder som gör att mina läsoplevelser inte knyts till en leverantör eller plattform av e-böcker, vare sig det är Ditos, Amazons eller Apples.

Syftet med James Bridles Open Bookmarks-projekt är att göra läsare, förläggare och utvecklare uppmärksamma på värdet av att låta e-böcker vara personligt ägda, att information om läsning i form av anteckningar och bokmärken lätt kan sparas för framtiden och flyttas mellan olika plattformar. Det är väl det minsta man kan begära?

Joseph Michael Reagle, Jr. **Good Faith Collaboration: the Culture of Wikipedia**

MIT PRESS, 2010

Boken är en omarbetning av Joseph Reagles avhandling inom Media, Culture and Communication. Författaren beskriver hur han inspirerats av sådant som etnometodologi till sin studie av den fria en-

cyklopedins samverksamkultur. Han drar redan tidigt i texten upp linjer från giganter i det förgångna, sådana som Paul Otlet och H G Wells får sina visioner mönstrade mot Wikipediaprojektet. Har man läst B & I återser man faktiskt en rad preskriberade bekantskaper. Wikidramats huvudaktörer är förstås annars grundaren Jimmy Wales samt medspelaren Larry Sanger, i en betydande ledarroll fram till det att han lämnade för Citizendium. Men Reagles historieskrivning omfattar också de projekt som föregått dagens Wikipedia såsom Project Gutenberg, Nupedia och GNUpedia.

Verksamheten bland Wikipedias alla bidragsgivare och användare styrs av några centrala sociala normer eller policies. Framträdande är NPOV (Neutral Point Of View), vilket innebär att man ska skriva från en neutral synvinkel. Alltså undvika en (föret-) bestämd utgångspunkt som den "sanna" eller "bästa" (jfr bias), utan istället tillvarata och återge olika perspektiv korrekt – något som medför att tydliga källhänvisningar ska finnas som gör det möjligt att verifiera uppgifterna. Av detta följer också att forskning som redovisas, först ska ha blivit publicerad av trovärdig källa. Välbekant är väl även att alla har möjlighet att redigera och bidra med artiklar i encyklopedin. Vidare har man uppförandekod och Reagle menar att Wikipedias "good faith culture" uppenbarligen kan härledas till Wales' enskilda värdegrund och agerande: "Wikipedia is built on (among other things) twin pillars of trust and tolerance... The harmony on our work depends on human understanding and forgiveness of errors". Good faith kan helt enkelt beskrivas som de egna positiva intentionerna, och förutsättandet av andras goda avsikter vid interaktion. Vad som också tilldrar sig intresse i fallet Wikipedia är hur man vid beslutsskapande gärna ser att konsensus nås gemensamt, istället för

att man röstar (jfr aforismen "Voting Is Evil"), vilket riskerar att förstärka och institutionalisera uppdelning.

Det är lätt att följa med i Reagles språk och öppna resonemang. Innehållet levandegörs dessutom av populärkulturella referenser (hur många artiklar finns det om Buffy the Vampire Slayer?) samt (nördiga) lustifikationerna som lyfts in i den omfattande citeringen. Munterheten förstår man snabbt som något mer än en tillfällighet, i själva verket genomsyrar den hela Wikipediakulturen, även om det inte är någon uttalad riktlinje.

Väl framme vid kapitlet som tar upp vilken förnyelse och förändring Wikipedia inneburit, kommer aspekterna kring auktoritet, trovärdighet samt entusiaster, kritiker och provocerade belackare, slutligen fram i diskussionen. Det framstår på flera sätt som att den laddning och kontrovers som framträtt inte är ny i sig, utan möjligtvis helt nödvändig. Är sedan den optimala läsningen en uppdaterad manual eller nya resultat från komparativa utvärderingar av olika referenstjänster, hamnar man fel i sin läsning. Är man däremot beredd att följa Reagles initierade sätt att närma sig Wikipedia, inser man att en direkt överförbar jämförelse kanske inte heller är fullt möjlig. Wikipedia måste helt enkelt förstås utifrån sina unika förutsättningar. Samtidigt kan vi lära oss något om hur kunskap konstrueras och ifrågasätts i ny skepnad. Eller att framgången inte endast kan förklaras med programvaran utan av en kultur med stark samarbetsanda.

MIKAEL GILLE

Bibliotekarie, Ludvika bibliotek

Malin Ögland, Lena Lundgren och Kerstin Wockatz

Mäta och väga: om statistik och effektivitet på folkbibliotek

REGIONBIBLIOTEK STOCKHOLM, 2010

Sedan några år intresserar sig folkbiblioteken i Sverige allt mer för statistik och mätmetoder. Vad som mäts ska anpassas till bibliotekens egna behov och förutsättningar. Det är också viktigt att den nationella statistik-

insamlingen avspeglar vad som verkligen händer på biblioteken idag. De nationella

mätetalen har kritiserats, och på lokal nivå är det säkert ett och annat bibliotek som fortfarande trevar sig fram för att hitta det bästa sättet att mäta verksamheten och kunna använda det som en hjälp i utvecklingsarbete, förankring och marknadsföring. Att hitta bra mätetal är emellertid inte alltid så enkelt. Den här boken hjälper till.

Mäta och väga koncentrerar sig på teorier och resonemang kring statistik och mätning. Bokens syfte är att reda ut och förklara saker så att statistik kan bli ett kraftfullt verktyg för verksamhetsutveckling på bibliotek. Den vill också problematisera och diskutera vad som mäts idag och varför det är svårt att jämföra statistik.

Det är en intressant bok med många bra exempel från verkligheten. Den innehåller mängder av kreativa idéer, resonemang och förslag på hur verksamheter kan mätas. Exempelen är hämtade från folkbibliotek men det borde inte hindra andra bibliotekstyper från att hämta inspiration. Malin Öglands diskussion av de nationella mätetalen är grundlig och kompetent, och hennes vilja att förklara statistiktermer och annat på ett enkelt och användbart sätt märks tydligt.

Det är några saker som är speciellt bra. Som att nya förslag ges på hur barnbibliotek kan mätas. För att visa hur barnverksamhet kan beskrivas på ett bättre och mer heltäckande sätt delar Lena Lundgren upp ett antal mått på Rummet, Medierna och Kompetensen. Ett intressant nytt mått för barnbibliotek är Täckningsgrad. Några exempel på vad som kan mätas inom Täckningsgrad är: Antal avhämtade gåvoböcker (mått för Medier), andel besökare 0–14 år i förhållande till hela antalet barn i kommunen (mått för Rummet) och andel frågor i förhållande till antalet besökande barn (mått för Kompetensen).

Fler bra saker är det trevliga sätt att belysa mätetal som ges i form av några berättelser från en vanlig arbetsdag på folkbibliotek. Utifrån berättelserna går Malin Ögland igenom nyckeltal, ifrågasätter och föreslår alternativ. I boken förklaras också skillnaden mellan indikatorer, nyckeltal och mått.

I Kerstin Wockatz' genomgång av statistikprojektet Mål och Mått kan man lätt hitta saker att använda i sin egen verksamhet. I projektet provade några olika bibliotek nya sätt att mäta verksamheten. Det ger en bra illustration av vilka möjligheter som finns.

LINNÉA SJÖGREN

Chalmers bibliotek

Danmark

Allt under en hatt

Styrelsen for Bibliotek og Medier, Kulturarvsstyrelsen och Konststyrelsen har slagits ihop och blivit Kulturstyrelsen från den 1 januari i år. Det är en av flera organisationsförändringar inom statsadministrationen som sker, dels enligt sparprojektet "Fokuseret administration", dels på grund av regeringsskiftet. Frånsett detta finns ett behov av att finna nya lösningar i en förändrad verklighet. Inte minst digitaliseringen skapar andra villkor i alla led inom kultur och vetenskap. Den nya styrelsen med sina 250 medarbetare ska organiseras i nya center och enheter och systematiskt arbeta för att utveckla en ny innovativ arbetskultur, skriver Jens Thorhauge i Bibliotek og Medier. Ett ramavtal mellan Kulturstyrelsen och Kulturministeriet ska också formuleras.

Redan 2008 slogs Biblioteksstyrelsen och Mediesekretariatet samman och blev, enligt dåvarande kulturministern Brian Mikkelsens beslut, Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Kreativa projekt

Av alla kreativa biblioteksprojekt i Danmark tävlade nio om att utses till Årets projekt 2011. Krav på projekten är att de ska vara målinriktade, innovativa och möjliga att användas brett. De ska också lösa något av de viktigaste problemen. Vinnaren utsågs på senaste Biblioteksledermødet. Det blev "Licenser til masserne", ett projekt som Hernings, Gentofte och Aarhus kommunbibliotek genomfört tillsammans. Det har handlat om strategier för hur en tydligare förmedling av få utvalda licenser kan öka användningen av dessa. Resultatet kan användas av både folkbibliotek och forskningsbibliotek. "Licenser til masserne" uppfyller alla de krav som ställts på projekten och anses vända upp och ner på traditionell användning av licenser. Om detta och de andra utvalda projekten kan man läsa på webbplatsen projekter.bibliotekogmedier.dk.

(Bibliotek og Medier 2011:dec)

Ny kulturminister

Den nye kulturministern i Danmark, Uffe Elbæk, är en i landet känd kulturpersonlighet och en radikal politiker. Mycket anses tala för att han kommer att göra upp med konservativa tankegångar till fördel för en mer dynamisk kulturpolitik med nyskapande och gränsöverskridande kultur. I en intervju i Danmarks biblioteksforenings tidskrift, Danmarks biblioteker, säger han också att han personligen tror på partnerskap och samarbete. Varken den offentliga, privata eller den frivilliga sektorn kan ensam klara de utmaningar som samhället står inför idag. De måste lösas gemensamt och biblioteken har här en roll att spela som en plats för idéutveckling, anser han. Allmänt ska nyskapande och gränsöverskridande kultur vara lösningen. Dialog, samarbete och framtidshopp är nyckelord. Några nya pengar kan däremot inte utlovas.

Projektet DDB, (Danska/Danmarks Digitala Bibliotek), ska genomföras. "I den digitala världen är det sunt förnuft att ha ett nationellt samarbete och resursstarkt folkbibliotek på nätet. Det ska vara lätt att finna och använda böcker, tidskrifter, film och musik. De nätbaserade materialen ska inte som nu vara gömda på skilda hem-sidor", säger Uffe Elbæk. Samtidigt påpekar han, att han knappast har "en stor påse nya pengar som det står digitalisering på".

Den nye kulturministern är mycket engagerad och har stora visioner, skriver intervjuaren Hellen Niegaard. Blir hans ministertid något alldeles särskilt eller blir det bara en, måhända yster och underhållande, men snart glömd parentes? Vad han kommer att betyda för bibliotekens utveckling står naturligtvis ännu öppet.

Under halvåret som ordförandeland i EU har kulturministern också en uppgift i satsningen "Et kreativt Europa" (en EU-kultursatsning), utveckling av kulturdialog med utvecklingsländer samt främjande av digitalisering, skriver Søndag Aften i sitt januarinummer.

NORGE

Hur går det för nya Deichmanske?

Det tog 25 år att få enighet om det nya Deichmanske biblioteket, men nu närmar man sig äntligen målet. Chefen, Liv Sæteren, borde få tapperhetsmedalj för sin uthållighet, skriver Marit Bødtker i den norska biblioteksforeningens tidskrift Bibliotekforum. Många planer, protester och diskussioner har avlöst varandra genom åren. I början protesterade Oslobor och ville behålla det gamla biblioteket. Men nu är motståndet brutet.

Vi vet ingenting om framtiden och hur snabbt utvecklingen går mot andra nya publiceringsformer, påpekar Liv Sæteren i intervjun. Oavsett vad som händer tekniskt så förblir bibliotekets viktigaste funktion att iscensätta mötet mellan innehåll och användare. Interiör och innehåll är viktigt. Därför lägger man ner mycket engagemang på att iscensätta, tänka nytt och utveckla dramaturgin. Innehållet ska lyftas fram, projiceras och aktiveras.

Det har verkligen varit en seg kamp. Det nya biblioteket skulle ju ha stått färdigt redan till den stora IFLA-konferensen i Oslo 2005. Då var det Vestbaneprojektet som gällde. Senare kom planer på Galleri Oslo. Till sist kom den nu gällande planen på Bjørvika och en ny arkitektävling. Den vanns av arkitektfirmorna Lund-Hagem och Atelier Oslo. Biblioteksbygget planeras starta 2014.

Som bekant ligger nuvarande Deichmanske nära regeringskvarteret och drabbades också vid bombattentatet den 22 juli förra året. Ingen människa blev skadad i biblioteket, men det måste stängas tre månader för reparation. Nya säkerhetsanordningar kring regeringskvarteret kommer att ödelägga området i än större utsträckning. Det är ytterligare ett skäl till att flytten bör ske enligt planerna, säger Liv Sæteren.

Nye Deichmanske biblioteket har en egen blogg, nye.deichman.no.

Notiser

Årets nytänkare 2011

BIBLIOTEKARIEN ELIN Nord tilldelades priset Årets Nytänkare i slutet av 2011 för sitt arbete med att använda den sociala webben som ett redskap i biblioteksarbetet i Göteborg.

Hon har drivit på användningen av sociala medier i Göteborgs bibliotekssystem – först som socialbibliotekarie i Högsbo och under senare år vid avdelningen Digitala biblioteket vid huvudbiblioteket i Göteborg.

Enligt IT-företaget Axell som instiftat priset, har Elin Nord varit en pionjär och en förebild i sättet att använda Facebook, bokpratsfilmer på YouTube och bloggmediet (Elin och Siskas blogg). Hennes verksamhet har kännetecknats av en samtalston som inbjudit till mer än ett yligt utbyte. Elin Nord har även arbetat med bibliotekets försök med utlåning av läsplattor till allmänheten, med e-böcker och med kursverksamhet riktad mot allmänheten.

Elin Nord blev framröstad av biblioteksanställda som haft möjlighet att välja mellan tre kandidater som i sin tur nominerades av en jury med biblioteksfolk från Västmanland, Mälardalen och Sörmland.

Axiells Nytänkarpris är instiftat för att delas ut till någon eller några som har utvecklat ett nytänkande arbetssätt eller hittat ett nytt sätt att angripa gamla problem med tekniken som hjälp.

HZ

Rörigt i Nacka

FÖRST JO-ANMÄLDE kulturnämndens (fram till årsskiftet) andre vice ordförande i Nacka, Mattias Qvarsell (S), kommunen för bristande information kring den upphandling av driften av bibliotek som Nacka genomför. Nu har också ett av de företag som vill driva bibliotek i Nacka ansökt om en överprövning av upphandlingsförfarandet i förvaltningsrätten.

Socialdemokraternas Mattias Qvarsell har jo-anmält Nacka kommun eftersom ingen information om biblioteksupphandlingen ges. Men vet inte kulturnämndens vice ordförande Mattias Qvarsell att det är strikt förbjudet att ge information under pågående upphandling?

– Jag har rätt att anmäla för att få ett specialistomdöme från Justitieombudsmannen om vad som är förenligt med god demokrati. Det är frustrerande som politiker att inte få information i detta unika och viktiga ärende där biblioteksdriften upphandlas. Majoriteten undanhåller medvetet information, anser Mattias Qvarsell.

Nacka kommuns starke man, Erik Langby, räds inte jo-anmälan angående hanteringen av upphandlingen av biblioteksdriften.

– Vi tål att granskas. Vår uppdragsenhet sköter detta arbete på ett föredömligt sätt och följer strikt upphandlingsreglerna. Detta utspel handlar nog snarare om ideologisk frustration, säger kommunstyrelsens ordförande till BBL.

På senaste mötet med kulturnämnden ställdes frågor om vilka budgivarna är och hur biblioteken ska kunna garanteras att vara fortsatt oberoende från kommersiella inslag. Kulturnämndens ordförande, Hans Peters (C) säger till BBL att han har förståelse för viss frustration men att han inte avslöjar något till fritidspolitikerna innan tilldelningsbeslutet som väntas komma nästa år. Något som Mattias Qvarsell anser vara uppåt väggarna.

– Det är galet när de förvägrar oss rätten att få svar på frågorna. Hur ska vi politiker kunna ta ansvar för något vi saknar kunskap om?

Vid offentlig upphandling råder absolut sekretess i upphandlingsärenden till dess att myndigheten beslutat tilldela kontrakt till viss leverantör. Syftet med den absoluta sekretessen vid upphandlingar är att undvika kartellbildningar. Samtidigt står det sedan i somras klart att Nacka kommun beslutat att enbart lägga anbud på två av de sex bibliotek som upphandlas. En fråga som Qvarsell vill ha besvarad är varför kommunen inte lägger bud på alla bibliotek i kommunen.

Ulf Palm, förbundsjurist på SKL, säger till BBL att beslutande politiker naturligtvis ska ha insyn i processen. Men även om det är första gången som denna typ av verksamhet upphandlas är inga undantag möjliga när det gäller att lätta på sekretessen.

Men nu är sekretessen åtminstone delvis bruten av en av de aktörer som anmält intresse för att driva bibliotek i Nacka men på ett tidigt stadium blivit bortvald i upphandlingen. Det är det i branschen inte helt okända företaget Svenska Boklån AB, som enligt Nacka Värmdö Posten, vill få prövat i förvaltningsrätten om upphandlingen sker på rätt sätt. Det man bland annat ifrågasätter är om kommunen verkligen uppfyllt de ambitioner man sagt sig ha ifråga om att upprätta en stark konkurrenssituation i upphandlingen. Nacka kommun ska ha svarat förvaltningsrätten men med hänsyn till att upphandlingen fortfarande pågår är även den sekretessbelagd.

Kulturnämnden i Nacka har ett preliminärt möte den 8 februari. Biblioteksupphandlingen väntas vara klar i april.

ÅE

EU-miljoner till bibliotekspersonal

BIBLIOTEKEN I Dalarna, Gävleborg, Uppsala och Värmland har tillsammans fått drygt 10 miljoner kronor från Europeiska socialfonden för ett så kallat kub-projekt (KompetensUtvecklingBibliotek). Pengarna ska framför allt användas till kompetensutveckling av personalen i de fyra länen. All bibliotekspersonal ska utveckla samt stärka relevanta kompetenser för att bättre möta användarnas krav i framtiden. Fokus ligger på biblioteket som en plats för lärande, både analogt och digitalt.

kub är ett fleraktörsprojekt som samlar över 150 deltagande arbetsplatser och cirka 750 personer som fördelar sig över de fyra länen och som är organiserade på olika sätt i kommunala eller landstingskommunala strukturer. Projektet drar igång februari 2012 för att pågå i två år.

Gruppens arbete kan följas via en blogg: www.kubprojektet.wordpress.com

I Sverige är det Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet som ska informera om hur och var man kan söka stöd från EU:s kulturprogram. De flesta institutioner är medvetna om att det är en omständlig, tidskrävande och byråkratisk procedur att söka stöd från EU:s socialfond. Det är antagligen en förklaring till varför det hittills varit så få svenska ansökningar till fonden jämfört med övriga EU-länder. Lisa Eriksson på Länsbiblioteket Uppsala säger till BBL att länsbiblioteken har influerats av Kompobib – ett samarbetsprojekt för biblioteken i Sörmland, Västmanlands och Örebro län som tidigare fått ekonomiskt stöd från socialfonden.

ÅE

Notiser

FOTO: LANDSTINGET I UPSALA

Calle Nathanson blir kulturchef i Uppsala

CALLE NATHANSON, ansvarig för kulturfrågor inom Sveriges kommuner och landsting (SKL) har utsetts till ny förvaltningschef för Kultur i länet i Uppsala.

Kultur i länet arbetar med länsövergripande kultur- och folkbildningsfrågor genom egen verksamhet, bidrag och stipendier. I Kultur i länet ingår Kultur-enheten med Dans i Uppland och Film i Uppland, Länsbibliotek Uppsala, Wiks folkhögskola – där Uppsala folkhögskola ingår – samt Wiks slott och konferens.

Calle Nathanson, som också är styrelseordförande för Tensta konsthall i Stockholm, har representerat SKL i biblioteksfrågor och fungerat som dess part i samtal och diskussioner.

Han tillträder sin nya tjänst under våren och blir den som kommer att leda arbetet när Uppsala län 2012 går in i kultursamverkansmodellen.

HZ

KvinnSam: Ny portal och e-bok

I BBL har vi försökt följa dem alla vartefter de kommit – KvinnSams portaler som syftar till att beskriva den svenska kvinnorörelsen och tillgängliggöra materialet på webben. KvinnSam – Nationellt bibliotek för genusforskning vid Göteborgs universitetsbibliotek inledde det långsiktiga projektet med en sammanhängande historik över kvinnorörelsen på webben med portalen *Kärlek, makt och systemskap – 30 år av kvinnokamp*. Materialet hämtades ursprungligen från en vandringsutställning om svensk kvinnorörelse – från sekelskiftets rösträttsrörelse till dagens feminist – med tonvikt på 1970-talet och som startade på Arbetets museum i Norrköping den 8 mars 2002 på Internationella kvinnodagen. Sista anhalt blev Stockholms stadsmuseum där den invigdes två år senare, också på kvinnodagen, för att sedan leva kvar som en webbutställning inom ramen för KvinnSam.

Fler tematiska portaler skulle följa med anknytning till den svenska kvinnorörelsens historia och nyligen lanserades ännu en som handlar om äldre svenska kvinnotidskrifter och deras historia.

I fulltext – helt eller delvis – kan man läsa i åtta tidskrifter från 1800-talet och 1900-talets början såsom Hertha eller Idun (där Elin Wägnér var redaktionssekreterare åren 1907–1917). Portalen rymmer också porträtt på redaktörer och författare verk-samma i tidskrifterna samt en historik, skriven av Anna Nordenstam, docent i litteraturvetenskap vid

Göteborgs universitet. Den tar avstamp i 1700-talets Fruntimmerstidskrifter och följer kvinno-prensens framväxt i Europa och framför allt i Sverige.

Övriga texter i portalen har skrivits av Elisabeth Hammarberg och Anna Sjödahl Hayman, bibliotekarier vid KvinnSam.

En annan nyhet från KvinnSam är att man har samlat de historiker som specialskrivits för varje temaportal i en e-bok med titeln *Kvinnohistoria i Sverige* (red Berith Backlund och Anna Sjö-

dahl Hayman). Den innehåller också en årtalslista, illustrationer samt förslag på vidare läsning

HZ

Kvinnohistoria i Sverige finns att ladda ned på <http://gupea.ub.gu.se/handle/2077/28027>

Besök kvinnotidskriftsportalen www.ub.gu.se/kvinn/portaler/kvinnnotidskrifter/

Övriga kvinnohistoriska portaler är:

Kärlek, makt och systemskap: 30 år av kvinno-

kamp (om andra vågens kvinnorörelse)

Kvinnor i arbete (om kvinnors väg till yrkes-

arbete)

Kvinnors kamp om kunskap (om kvinnors väg till

högre utbildning)

Kvinnors kamp för rösträtt

Kvinnors kamp för fred

Samtliga nås via www.ub.gu.se/kvinn/portaler

Bis utan tidskriftsstöd

109 TIDSKRIFTER, varav 16 digitala, får dela på cirka 18,8 miljoner kronor.

I år sökte 185 kulturtidskrifter produktionsstöd från Kulturrådet vilket är en ökning med nästan 20 procent jämfört med förra året. Kulturrådet ger dock inga pengar till Bibliotek i samhället, Bis. Trots det kommer en ny redaktion att satsa hårt på att förnya tidningen för att fortfarande vara en viktig röst i biblioteksdebatten. Kulturrådet anser att biblioteksdebatten förs på flera andra bredare plan, både i dagspress och på annat håll, rapporterar bla Framsidan. Tidskrifterna Ord & Bild och Glänta får den största summan, 700 000 kronor vardera. ALIF – Socialistisk tidskrift, fikssion och Fotografisk Tidskrift är exempel på nya tidskrifter som får stöd i år. Digitala tidskrifter som DIXIKON får 150 000 kr och tidningen Kulturen får 125 000 kr.

Tidskriftsstödet ska främja mångfalden i utbudet av kulturtidskrifter både vad gäller åsikter och ämne. De tidskrifter som söker produktionsstöd måste uppfylla vissa formella krav som tex att tidskriften inte får gå med vinst eller att ägaren förväntas klara utgivningen utan produktionsstöd. Tidskrifterna bedöms av en referensgrupp utifrån kvalitet och bredd i innehållet i de fyra senast utgivna numren av respektive tidskrift.

Hela området är just nu under stark utveckling och allt fler tidskrifter arbetar med både tryckta och digitala utgåvor i olika kombinationer, säger Gunilla Kindstrand, ordförande i Kulturrådets referensgrupp.

ÅE

1912–2012

100 ÅR AV
FOLKBILDNING
& KULTUR

ABF 100 år 2012

I ÅR fyller Arbetarnas bildningsförbund (ABF) 100 år vilket förstas kommer att firas vederbörligt runt om i landet. Bland annat öppnar vandringsutställningen "Drömverkstan" på Arbetets museum i Norrköping redan den 28 januari och kommer sedan att visas på sex olika platser i Sverige under 2012 och 2013.

I Stockholm kommer jubileet att firas den 11–16 juni med aktiviteter i ABF-huset på Sveavägen, i Kulturhuset vid Sergels Torg (Plattan), i Kungsträdgården och på Skansen. Jubileumstemat är "Samhället sådant det är och sådant det borde vara". Det blir seminarier, artistuppträdanden, prova-på-verkstäder, boktorg, utställningar m m. En hel del kommer att webbsändas för att ge ABF:s medlemmar och deltagare ute i landet möjlighet att delta i jubileet.

En jubileumsfilm är också under produktion. Den ska spegla hundra år av folkbildning och samhällsutveckling och premiärvisas under jubileumsveckan. Enligt uppgift tar den sin utgångspunkt i början av 1900-talets fattiga Sverige och förflyttar sig sedan fram till nutid och framtid.

ABF grundades den 16 november 1912 på initiativ av socialdemokraten Rickard Sandler. De tre grundarna var Socialdemokraterna, LO och Kooperativa förbundet.

Om ABF:s historia, dess betydelse för folkbildning och bibliotek kan man läsa mer om på <http://korta.nu/sz87b>

Satsning på läsplatser i Zimbabwe

SOLDRIVNA LÄSPLATTOR med hundratals böcker är nu verklighet i Zimbabwe. Daniel Angelholt Gullskog och hans företag Livrel 24 skänker ett antal läsplatser för att testa hur de fungerar i praktiken i bybiblioteken.

En engagerad bibliotekarie fick honom att realisera sina tankar. I våras anordnade Sambiblioteket i Härnösand en dag om läsplatser. Arrangemanget ordnades tillsammans med Daniel Angelholt Gullskog som driver IT-företaget Livrel 24, som bland annat är inblandat i Jönköpings digitala skolplattform, där skolbiblioteken i allra högsta grad ingår.

– Vi kom att prata om teknikens alla fördelar och vilka möjligheter en soldriven läsplatta skulle innebära i utvecklingsländerna, berättar bibliotekarien Airi Palm Borden som bland annat har arbetat med biblioteksservice till fattiga landsbygdsskolor utanför Gwanda i södra Zimbabwe.

Ofta är det dåliga vägar, ont om bensin och framför allt ont om böcker i boklådorna som körs ut. Urvalet förnyas sällan och man får till stor del förlita sig på donationer. Fokus ligger på grundskolebarn och läroböcker eftersom läskunnigheten inte är så stor bland de äldre.

– Samtidigt finns ett oerhört läsintresse och sug efter att bilda sig. I dag har min gamla arbetsgivare Edward Ndlovu Memorial Trust/Library-stiftelsen ungefär 15 bybibliotek igång, berättar Airi Palm Borden.

Daniel Angelholt Gullskog säger till BVL att de första läsplatserna finns på plats och att man kommer att följa upp och utveckla projektet noggrant. Hans företag samarbetar med ett 40-tal bibliotek i Sverige så han kan branschen.

– Fördelen med läsplatser i skolor kan ibland vara psykologisk. Läsovana barn kan lockas att läsa den tjocka boken eftersom de inte ser omslaget och hur många sidor det egentligen är. Plattorna är dessutom stöttåliga.

Daniel Angelholt Gullskog ser projektet med läsplatser i Zimbabwe som ett utmärkt miljövänligt bistånd. Dyker det nu bara upp fler leverantörer än Elib så kommer priset dessutom att sjunka, hoppas han.

Biblioteket nav i tillväxtprojekt

ALLIANSEN I Stockholm satsar 12,8 miljoner i ett tillväxtprojekt i fem stadsdelar där det lokala biblioteket förväntas bli ett nav. Först ut är Farsta där en ny kultursatsning invigdes i mitten av januari. Utöver Farsta omfattas stadsdelarna Tensta, Skärholmen, Bredäng och Husby av projektet.

Det är en särskild satsning som Alliansen gör i Kulturnämndens verksamhetsplan för 2012 och en del av ett större kulturellt tillväxtpaket (27,5 miljoner kronor).

Satsningen handlar om att få fler människor delaktiga och aktiva i kulturlivet i stadsdelar där det finns ett "särskilt behov av ett proaktivt och involverande kulturliv". Ambitionen är mer kultur för pengarna genom samarbete. Det innebär att kulturförvaltningens verksamheter ska samverka med övriga verksamheter i Stockholms stad och med civilsamhället för att uppnå bättre resultat för de boende i och besökande till de områden som omfattas av satsningen. Medlen ska användas till både drift och utveckling av det samlade kulturutbudet och med det lokala biblioteket som ett nav i samarbete med kulturskolan på platsen. Enligt beslutsunderlaget föreslås Stockholms stadsbibliotek få 8,5 miljoner kronor och Kulturskolan 3,2 miljoner. Kulturstrategiska staben inom Kulturförvaltningen – som förväntas leda arbetet – får 1 miljon kronor i fördelningen.

Kultur Farsta i Farstagången 8 är en samlingspunkt och ett kulturcentrum där Kulturskolan i Stockholm och Stockholms stadsbibliotek samarbetar med lokala aktörer i Farsta. På Farstagången 8 finns bibliotek med läsplatser, en teater med 250 sittplatser, musikstudios, drama- och dansrum, grupp- rum, studierum, foajé med café, en öppen scen och plats för utställningar. Tanken är att det här ska bli en mötesplats där människor med gemensamma intresseområden kan hitta varandra. Alltifrån professionella kulturutövare till amatörer och fria grupper ska kunna bidra med verksamhet i huset liksom att lokala kulturaktörer kan få en plattform för att producera program, events och utställningar.

HZ

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

ÅE

HZ

Notiser

Låt biblioteket överraska

PERSTORPS BIBLIOTEK satsar på att låna ut en personlig bokkasse till den som inte har tid att komma in i biblioteket. Men det kräver att användaren vågar låta sig överraskas av bibliotekspersonalen. Det handlar om ökad service till de kommuninvånare som ofta inte hinner med ett besök på biblioteket, konstaterar bibliotekarien Ann-Christine Olofsson. Idén bygger på att bibliotekspersonalen samlar ihop ungefär fem böcker i en bokkasse som överlämnas till den som exempelvis redan läst allt eller har svårt att välja ut några böcker.

– Det kan vara stressade småbarnsföräldrar, på väg mellan jobb och hem, som helt enkelt inte hinner titta in på biblioteket. Ibland vet de inte heller vad de ska läsa och det är där vi kommer in, säger Ann-Christine Olofsson.

Både på webben och i det fysiska biblioteket kan man fylla i en anmälan där man uppger vilken typ av böcker man vill låna – deckare, romaner, biografier, fakta eller tidskrifter. Man kan även tala om eventuella önskemål och uppge favoritförfattare. Efter ett par dagar kan man hämta sin påse med det okända innehållet på biblioteket. Allt levereras i olika format som cd-böcker, stor stil, mp3-filer på usb-minne eller som vanligt papperstryck.

– Överraskningseffekten tilltalar folk. Men visst måste man våga låta sig överraskas. Jag ser det hela som ett slags Boken kommer-projekt.

Men finns det inte en risk att man levererar lite förutsägbart, exempelvis plockar ut faktaböcker om andra världskriget till de äldre männen? Bokkonformitet istället för överraskning? Enligt Ann-Christine Olofsson är Perstorp en liten ort – man vet när det passar bättre med fågelböcker än krigshistoria. Det handlar ju framförallt om att få folk att läsa!

ÅE

Nya uppdrag för Kulturrådet

AV KULTURRÅDETS regleringsbrev för 2012 framgår det att myndigheten får en rad nya uppdrag. Ett handlar bla om att i dialog med Umeå kommun se vilka möjligheter som finns för Kulturrådet att medverka under och inför Umeå Europas kulturhuvudstad 2014. I sin bidragsgivning ska Kulturrådet också särskilt beakta Umeå 2014. Ett annat nytt uppdrag handlar om att utveckla arbetet med att tillämpa Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar i Sverige. Uppdraget ska ske i samverkan med Svenska Unescorådet. Under åren 2012–2014 ska också Kulturrådet årligen genomföra en nationell konferens om barns och ungas rätt till kultur.

När det gäller litteratur/biblioteksområdet finns inga större nyheter att förtälja. I enlighet med regeringens beslut ska Kulturrådet använda tre miljoner kronor av anslaget Bidrag till allmän kulturverksamhet till insatser för litteratur och läsfrämjande (se separat notis). Bidraget till regional kulturverksamhet (portföljen/kultursamverkansmodellen) ligger på drygt 1,2 miljoner. I summan ingår en särskild förstärkning på 25 miljoner 2012 (totalt 75 miljoner 2012–2014) som ska användas som bidrag ”för förnyelse och utveckling av konstnärliga uttryck samt nydanande sätt att sprida och tillgängliggöra kulturen”. Kungliga biblioteket får disponera drygt 24 miljoner (en uppräkning med 240 000 kronor jmf med 2011) för samordning inom biblioteksväsendet. Om man ska märka ord finns här en ny skrivning gällande informations- och lånecentralerna, antagligen på grund av att huvudmannaskapet för dessa verksamheter numera ligger hos Kungliga biblioteket. I förra årets regleringsbrev stod det ”att inom anslagsposten ska medel fördelas till informations- och lånecentralerna i Malmö, Umeå och Stockholm, Sveriges Depåbibliotek samt Internationella biblioteket. I 2012 års regleringsbrev är skrivningen ändrad till att medel får fördelas till...

Nytt är också att Kungliga biblioteket ska lämna en fördjupad redovisning till Kultur-

rådet av hur myndigheten ”har främjat samverkan och utveckling inom biblioteksväsendet samt verkat för utveckling och samordning av digitala tjänster”.

Bidraget till Litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande, som anslagsposten numera heter ligger kvar på samma nivå som tidigare år, dvs drygt 123 miljoner. Av detta ska minst 13 miljoner användas till läsfrämjande insatser varav högst 1 miljon får användas till ”samordnande insatser under Strindbergsåret 2012”.

Den omdiskuterade kakan till kulturtidskrifterna tycks därmed bli allt mindre.

Myndighetens ramanslag 2012 uppgår till drygt 48 miljoner (2011 nästan 46 miljoner). Bidraget till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt utbyte och samarbete blir avsevärt mindre 2012: drygt 163 miljoner (2011: drygt 169 miljoner).

HZ

Förslag blev beslut

STRAX FÖRE jul förra året stod det klart att regeringen anammar de specificerade förslag som Litteraturutredningen inkommit med i syfte att stärka litteraturens ställning, öka läsandet och lyfta fram svensk kvalitetslitteratur. Som tidigare framgått får Kulturrådet 3 miljoner kronor att fördela till litteratur och läsfrämjande under 2012. Dessa ska nu enligt förslag från Litteraturutredningen och beslut från regeringen fördelas som följer:

1 miljon kronor fördelas till samarbete mellan folkbiblioteken och det civila samhällets organisationer i det läsfrämjande arbetet; 1 miljon kronor avsätts som ett riktat stöd till bokhandlare för litterära evenemang; 1 miljon kronor fördelas till förlag för elektronisk utgivning av svenska kvalitetsböcker.

Regeringen har beslutat att totalt 9 miljoner kronor ska avsättas under perioden 2012–2014 för särskilda satsningar på litteratur och läsfrämjande.

HZ

”Hon var inte bara obildad (vilket är vackra blondinernas vanliga predikament) utan också kulturlös – vi kan förmoda att hon inte kunde säga om rokokon var tre hundra år äldre än renässansen, lika lite som hon kunde svära på att Napoleons reträtt från Moskva inte berodde på att hans järnvägståg inte kunde köras i kylan. Om hon var okunnig i historia, så var hon likafullt känslig – lika känslig som hon var historiskt obildad...”

Ovanstående smörja är skriven av Norman Mailer och den, som han genom sina minst sagt chauvinistiska antaganden försöker ge en bild av, är Marilyn Monroe. Han var bara en i raden av män (dit hör också Monroes andra make författaren och dramatiker Arthur Miller) som kände sig manade att skriva den berömda filmstjärnans biografi. Många skulle följa efter och många decennier efter sin död är Marilyn Monroe fortfarande förmodligen världens mest underhållna lik och mest omhuldade myt på premisser som föga hade att göra med det hon faktiskt var och utträttade. Det lär inte bli bättre. 2012 är det 50 år sedan Monroe dog och industrin kommer att jobba på för allt vad tygen håller för att återexploatera myten och ikonerna. I januari gick ”Min vecka med Marilyn” upp på biograferna och en filmatisering av Joyce Carol Oates roman *Blonde* är aviserad. Andrew Dominik som ska regissera filmen har någonsans sagt att han vill skildra historien om Norma Jean som en saga, en föräldralös tös som tappat bort sig i Hollywoods skogar. Man bävar.

Många har genom åren behandlat Marilyn Monroe respektlöst i både tal och skrift. Men inte alla. Joyce Carol Oates komplicerade bilden något med fiktionens hjälp i sin inlevelsefulla och suggestiva *Blonde*, även om den mer tog fasta på det till undergång dömda offret. I den amerikanske yrkesbiografen Donald Spoto fick Marilyn Monroe kanske sin främste vapendragare. Hans monumentala *Marilyn Monroe – En biografi* (på svenska 1993) skrevs uttryckligen för att skingra myterna, tappa till munnen på Mailer och ge Monroe ett liv bortom skvallermaskiner och konspirationsteorier genom att i hög grad diskutera och dokumentera filmstjärnans professionella karriär.

Ur Spotos gedigna material framträder en målmedveten ambition yrkeskvinna som var både skarp och bildningstörstig och som ständigt strävade efter att förbättra sitt skådespeleri och sitt uttryck.

Den bilden bekräftas i *Fragment*, där Marilyn Monroe själv änt-

Läst

Marilyn Monroe
Fragment – dikter,
dagboksanteck-
ningar, brev
Översättning:
Marianne Öjerskog
Norstedts

ligen får komma till tals. Nästan i alla fall. För här finns ett förord skrivet av Antonio Tabucchi – den annars så läsvärde italienske författaren – där han liksom bara tassar på i objektifieringsspelet på ett sätt som kunde ha besparats läsaren.

Människan Marilyn, bortom kurvor och vätesuperoxid, träder fram i breven, diktutkasterna (om ensamhet) dagboknoteringarna (självkritiska och självanalyserande) skrivna på hotellbrevpapper och i anteckningsböcker med svarta läderpärm. En människa som läser mycket, reflekterar, är målmedveten och har humor men också en person med ett splittrat jag, som plågas av självtvivel och av barndomens brist på kärlek, som lider av att inte bli tagen på allvar och som längtar efter kärlek.

Fragment ger bla prov på långa att-göra-listor, tex för förkovran: ”om möjligt anmäla mig till minst en universitetskurs – i litteratur”, eller för att bli bättre i yrket. Men också sådana där en vänsäll kvinna skyntar fram som vill ordna fest och skämma bort med middagar, som är intresserad av matlagning och inredning och som är väl medveten om sina problem och försöker göra någonting åt dem.

Flera av dagboksanteckningarna har närmast karaktären av små affirmationer: ”Jag kan och ska klara mig själv och bearbeta saker och ting analytiskt hur smärtamt det än är /.../ Disciplin – Koncentration”.

Boken är till ytan formgiven som en sk Coffee table book i det mindre formatet där Monroes anteckningar är återgivna i faksimiler med överstrykningar, ändringar, kladd i marginaler etc. Den är rikt illustrerad med foton på Marilyn Monroe – företrädesvis på den läsande Marilyn, storögt och djupt försjunken med bok i handen eller framför en bokhylla eller samtalande med en författare, på konstutställning... Redaktörernas ambition att på detta sätt hamra in budskapet av att Monroe både kunde läsa och tänka är till lika delar rörande som fänit.

Genom perfektion och kontroll försökte Monroe bekämpa sina livslånga mindervärdighetskomplex och sin kanske största fiende: hjälplösheten. Hela sitt vuxna liv sökte hon psykiatrisk och psykoterapeutisk hjälp och både privat och professionellt gjorde hon sig beroende av olika människor som nog hellre ville investera i offret Marilyn Monroe än i en vuxen kvinnas längtan efter att ta ansvar för sitt liv och förstå sin värld. Men just det är det som blir det mest bestående intrycket av texterna i *Fragment*.

HENRIETTE ZORN

Föreningsnytt

Material till föreningsnytt mailas till:
se@biblioteksforeningen.org

FOTO: ELISABETH WENNERSTRÖM

Barbro och Astrid, Årets bokbuss 2011 resp. 2004 framför Uppsala slott

Prisutdelning Årets Bokbuss 2011

ÅRETS BOKBUSS 2011 är Uppsalas biblioteksbus Barbro. Priset delades ut i Uppsala i december. Den äldre bussen, Astrid, fick juryns pris 2004.

Eva Edwardsson, ordförande i Uppsala kulturnämnd höll ett inspirerat tal och berättade om sin "praodag" på biblioteksbusen Barbro.

Ur juryns motivering:

"Funktioner och idéer från Astrid har vidareutvecklats i Barbro, såsom fler utbytbara vagnar, flexibla lösningar för bilderbokstråg, vikbara innerdörrar och liftanordning. Allt samverkar för att skapa en god miljö och tillgänglighet som gynnar både låntagare och personal. Likaså har verksamheten i sig utvecklats och fördjupats i samband med att Barbro tagits i drift. Två bokbussar i kommunen ger unika möjligheter till en mångsidig verksamhet med såväl landsbygds- som stadsturer, besök på skolor och andra institutioner, mötesplats och kulturbuss."

Prisutdelare var Lise-Lott Nilsson, Folkbiblioteken i Lund och ordförande i juryn och Anders Gistorp, Falkenbergens bibliotek och förra årets vinnare av priset. Vinnaren av Årets bokbuss får ett vandringspris som är en modell av den första bokbussen i Sverige.

Årsmöte

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENINGs årsmöte hålls måndagen den 7 maj, klockan 16.30. Plats: Louis De Geer konsert & kongress, Norrköping. Sista motionsdag är måndagen den 13 februari 2012. Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk Biblioteksforening, Box 70380, 107 24 Stockholm.

Valberedningen tar emot förslag på nya styrelseledamöter. Valberedningens ordförande Henrik Åslund, Biblioteksdirektionen, Lunds universitets bibliotek, träffas på telefon 046-222 93 33 eller e-post **henrik.aslund@lub.lu.se**

Höstens forskningsinitierande stöd och utvecklingsstöd

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENINGs styrelse fattade beslut om forskningsinitierande stöd vid styrelsemötet den 11 november 2011.

Professor **Elena Maceviciute**, Högskolan i Borås, tilldelades stöd för projektet "E-books in the library". Maceviciute ska genomföra en förstudie om hur e-böckerna påverkar de svenska biblioteken. Bland annat ska hon undersöka hur bibliotekens arbete med e-böckerna går till, hur efterfrågan ser ut, hur de syns i katalogen, hur e-böckerna levereras till användarna, samt hur licens- och konsortiesituationen ser ut. Undersökningen ska leda fram till en ansökan om medel till fortsatt forskning utifrån förstudiens viktigaste resultat.

Lektor Åse Hedemark, Uppsala universitet, får stöd för projektet "Gör folkbiblioteket någon skillnad?". En explorativ studie av bibliotekets betydelse i olika lokalsamhällen. Hedemark ska undersöka bibliotekets betydelse för ett demokratiskt deltagande, för barns deltagande och för digitalt deltagande i tre lokalsamhällen. Hon är särskilt intresserad av vilka möjligheter till lärande som skiftande bibliotekspraktiker ger olika grupper av människor.

Vid novembermötet beslutade styrelsen också om utvecklingsstöd.

Landskrona stadsbibliotek får utvecklingsstöd för projektet "LA Spoken-

word Mother Tongue". LA Spokenword vill ge utrymme för alternativa uttrycksätt för det talade ordet, ge unga i Landskrona möjlighet att utveckla det kreativa användandet av språk och ge möjlighet för spokenword att etablera sig i Landskrona. Spokenword är en form av berättande poesi som är avsedd att framföras på scen och byggs på ungas eget skapande. Under Landskrona stads 600-årsjubileum 2013 kommer en spokenword-festival att arrangeras i Landskrona. Fram tills dess byggs LA Spokenword upp genom olika delprojekt, varav LA Spokenword Mother Tongue är ett.

Hallonbergens bibliotek, Sundbyberg får stöd för att genomföra HBT-certifiering. Certifieringen handlar om att aktivt arbeta för att skapa en öppen och inkluderande arbetsmiljö externt och internt, att ha ett välkomnande och respektfullt bemötande av besökarna och att kontinuerligt arbeta för att ha ett normkritiskt förhållningssätt aktuellt. Hallonbergens bibliotek har tagit initiativ till ett mångfaldssamarbete med andra verksamheter inom kultur- och fritidsförvaltningen i området och bibliotekets personal kommer att genomgå RFSL:s HBT-certifiering i samarbete med fritidsgården Hallonet, musikskolan och Aggregat (konstnärlig verksamhet för unga).

Vilka var årets bästa barn- och ungdomsböcker?

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING delar varje år ut tre priser till de bästa svenska barn- och ungdomsböckerna. Nu kan du vara med och påverka genom att nominera dina favoriter bland 2011 års utgivning.

Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna:

Nils Holgersson-plaketten som delas ut till bästa barn/ungdomsbok, Elsa Beskow-plaketten som delas ut till bästa illustratör samt Carl von Linné-plaketten som delas ut till bästa faktabok.

Böckerna ska vara svenska originalutgåvor. Nils Holgersson-plaketten och Elsa Beskow-plaketten delas endast ut till författare och illustratörer som inte har fått priset tidigare. På föreningens hemsida www.biblioteksforeningen.org finns en förteckning över tidigare pristagare.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till e-post: ww@biblioteksforeningen.org eller per brev till Svensk Biblioteksforening, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 70380, 107 24 Stockholm. Fax 08-545 132 31.

Plaketterna delas ut i samband med Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

INGRID KÄLLSTRÖM
juryordförande

Nytt nätverk för HBTQ-frågor på bibliotek

SVENSK Biblioteksförerings nätverk för HBTQ-frågor på bibliotek välkomnar alla medlemmar som är intresserade av att diskutera frågor som rör homo-, bi, trans- och queerfrågor ur ett biblioteks-perspektiv.

Nätverket ska arbeta för att höja bibliotekens HBTQ-kompetens. Diskutera frågor som rör hur man kan arbeta för att på ett självklart sätt inkludera homo-, bi- och transpersoner i biblioteksverksamheten. Vid till exempel marknadsföring, programverksamhetsplanering och inköp av media, bör biblioteket kunna visa på att alla verkligen välkomnas och omfattas. Särskilt unga HBT-personer och de som av olika anledningar hemlighåller sin sexualitet behöver känna stöd från samhället. Nätverket ska också lyfta fram det allmänt kvalitetshöjande som en hög HBT-kompetens ger biblioteket.

Nätverket ska också arbeta internationellt, genom nätverk och kommunikation med bibliotek i andra länder, kanske särskilt i länder där HBT-personer förtrycks eller diskrimineras av censur eller andra förbud.

Nätverket vill verka för att lyfta frågan om allas rätt till att känna sig välkomna och inkluderade på bibliotek, oavsett sexualitet eller upplevd könstillhörighet. Då de personer som lever utanför heteronormen kan räknas som en eftersatt grupp är det angeläget att biblioteket tar sitt ansvar och arbetar för en självklar inkludering. Det ingår i vårt folkbildande, kulturfrämjande och demokrati-främjande uppdrag att arbeta för individernas lika värde och att motverka fördomar och diskriminering.

Kontaktperson för nätverket är Christer Edeholt, Umeå stadsbibliotek

Anmäl dig till nätverket genom att fylla i formuläret på föreningens hemsida. Klicka på "Nätverk" i menyn till vänster.

Kalendarium

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se <http://www.biblioteksforeningen.org>

8-9 februari, Stockholm Det digitaliserade universitetsbiblioteket

På konferensen Det digitaliserade universitetsbiblioteket får du chansen att lyssna till framgångsrika talare som berättar om erfarenheter kring digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande. Dessutom finns representanter ifrån Sveriges ledande akademiska bibliotek på plats för att ge dig sina bästa tips om hur du lyckas med digitaliseringen på din arbetsplats. Upphovsrättsfrågor, avtalslicenser, personuppgiftslagens tillämpning och andra relevanta författningar kommer vi självklart att belysa och behandla. Välkommen till en unik konferens för dig som arbetar på Universitetsbiblioteket!
ARR: Conductive
MER INFO: <http://www.conductive.se/det-digitala-universitetsbiblioteket.html#program=talare>

14-15 mars, Norrköping Mötesplats Open Access 2012

Välkommen till två intressanta informations- och diskussionsdagar om högskolans elektroniska publicering! Mötesplats Open Access är ett årligen återkommande evenemang för ett aktivt idé- och erfarenhetsutbyte. 2012 hålls konferensen den 14-15 mars i Norrköping! Målgrupp: Alla som arbetar med att tillgängliggöra högskolornas vetenskapliga och pedagogiska publicering, i form av fulltextarkiv, publiceringsdatabaser, e-tidskrifter, digitala lärresurser, forskningsdata etc. Du kan vara forskare, lärare, student, bibliotekarie, IT-specialist, jurist eller ha en ledande befattning inom högskolan. Den definitiva inbjudan med program och övrig information kommer att skickas ut i januari och

därefter tas bindande anmälningar emot.

ARR: Kungliga biblioteket

MER INFO: www.kb.se

22-23 Mars, Umeå Shift happens! - konferens kring teknikförändringar i biblioteken och bibliotekens nya roller

Konferensen riktar sig mot verk-samma inom hela bibliotekssektorn - folkbibliotek, universitetsbibliotek, specialbibliotek, sjukhusbibliotek, skolbibliotek, nationalbibliotek samt studenter inom Biblioteks- och informationsvetenskap. Målgruppen är de nordiska länderna och inbjudna föreläsare kommer från olika delar av Norden och representerar bibliotekets olika yrkesområden. I fokus står de stora teknikförändringar som biblioteken genomgått och de stora förändringar som väntar runt hörnet. En utmaning är att knyta ihop det digitala biblioteket med det analoga. Är digitalisering svaret på allt? Eller appar? Eller QR-koder? Och hur ser det ut för växande släktet på det här med bibliotek?

ARR: Umeå universitetsbibliotek, Svensk Biblioteksforening, Svensk Biblioteksforening - Regionforening Västerbotten, Länsbiblioteket i Västerbotten, Informations- och lånecentralt Umeå och Umeå stadsbibliotek

18-20 april, Halmstad Halmstadskonferensen 2012

Från transaktion till relation: framtid för folkbiblioteken är temat för Halmstadskonferensen 2012.

ARR: Halmstad Stadsbibliotek, Hordaland fylkesbibliotek, Kultur i Väst, Mölndals stadsbibliotek, Region Halland, Kultur och Aarhus Kommunes Biblioteker

MER INFO: www.regionhalland.se/halmstadskonferensen

7-9 maj, Norrköping Biblioteksdagarna 2012

Rubriken för Biblioteksdagarna 2012 är Bilder av bibliotek - omvärld och invärld. För att synliggöra bibliotek arbetar Svensk Biblioteksforening med fem perspektiv: Kunskap och lärande, Inspiration och utveckling, Kultur och upplevelser, Demokrati och informationsfrihet och Fristad och gemenskap. De fem perspektiven bildar strukturen för konferensen.

Nytt för i år är att vi erbjuder alla medlemmar i föreningen en dag för seminarier om vår verksamhet där vårt arbete kommer att tas upp i föreläsningar, seminarier och workshops. Rapporter och utvecklingsrådets arbete presenteras. Nationell biblioteksstrategi och internationella frågor diskuteras. Dagen ger möjligheter för medlemmar att påverka föreningens framtida arbete. Måndagen den 7 maj är avgiftsfri för enskilda medlemmar i föreningen och den avslutas med föreningens årsmöte.

Hela programmet presenteras under februari men boka redan nu in dagarna i almanackan.

ARR: Svensk Biblioteksforening

MER INFO: www.biblioteksdagarna.se

11-17 augusti, Helsingfors 78th IFLA General Conference and Assembly

World Library and Information Congress: 78th IFLA General Conference and Assembly

Congress theme: Libraries Now! - Inspiring, Surprising, Empowering

ARR: IFLA

MER INFO: <http://conference.ifla.org/ifla78>

Nominera till Greta Renborgs pris!

Greta Renborgs pris delas varje år ut till ett bibliotek eller en enskild biblioteksanställd som utmärkt sig på ett speciellt sätt inom marknadsföringsområdet. Priset ska premiera god marknadsföring.

Marknadsföringen kan vara riktad utåt till olika grupper i omvärlden, kan till exempel stimulera läsglädje och kunskapssökande gärna gentemot barn- och ungdomar. Marknadsföringen kan även vara intern eller riktad mot kommunala förtroendemän. Nomineringarna bedöms efter fem kriterier: mål, målgrupp(er), metoder, genomförande samt resultat. I fjol gick priset till Regionbibliotek Halland för projektet "Synliggör biblioteket"

För nominering av enskild person eller bibliotek - ta kontakt med någon i jury!

I juryn ingår:

Gunnar Södow, Göteborg (ordf), gunnar.sodow@vgregion.se

Gunilla Berglund, Stockholm, gunilla.berglund@stockholm.se

Anders Johansson, Helsingborg, anders.johansson@skane.se

Henriette Zorn, Stockholm, hz@bbl.biblioteksforeningen.org

WW

● Biblioteken i Skåne Nordväst valde Axiell Arena

"Med Axiell Arena
möter vi framtidens
digitala utmaningar"

säger Johan Brinck, koordinator
för biblioteken i Skåne Nordväst.

"Elva kommunbibliotek i nordvästra Skåne går 1 mars samman om ett gemensamt biblioteksdatasystem. Syftet är att våra kommuninvånare ska känna sig som låntagare och brukare av ett enda stort bibliotekssystem, med allt vad det innebär av större mediesamlingar, databasutbud m.m. Ett självklart inslag blir då också en gemensam webbportal – en ingång till elva biblioteks samlade serviceutbud.

Eftersom bibliotekssystemet blev Axiells LIBRA, var det också naturligt att vi valde Arena för webbportalen. Vi ser fram mot att kunna erbjuda en portal som vi tror kan möta framtidens digitala utmaningar genom flexibilitet och öppna lösningar. Arena underlättar också för de av våra användare som mer och mer nyttjar mobila tjänster i smarta telefoner och surfplattor."

Samarbetet Biblioteken i Skåne Nordväst består av biblioteken i Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Svalöv, Åstorp, Ängelholm, Örkelljunga.

Under 2011 kunde vi hälsa över 80 bibliotek välkomna som nya Arenakunder

Alvesta Bjuv Bollnäs Båstad Ersta Sköndal Högskola Eslöv Boxholm Falköping Falun Finspång Gävle Haninge Helsingborg Hofors Hudiksvall Höganäs Jönköping Karlskrona Karlshamn Kinda Klippan Konstfacks bibliotek Kramfors Landskrona Landstinget i Västernorrland Lerum Lessebo Linköping Ljungby Ljusdal Lund Mariehamn Markaryd Mjölby Motala Munkfors Mörbylånga Norrköping Norberg Nordanstig Nyköping Nykvarn Nynäshamn Ockelbo Olofström Orsa Ovanåker Partille Perstorp Ronneby Salem Sandviken Simrishamn Sjöbo Sollefteå Staffanstorp Stenungsund Svalöv Svenljunga Säffle Söderhamn Söderköping Södertälje Sölvesborg Tidaholm Tingsryd Tjörn Tomelilla Torsby Tranemo Tyresö Uppvidinge Vadstena Valdemarsvik Växjö Ystad Ydre Årjäng Åstorp Årvidaberg Älmhult Älvdalen Ängelholm Öckerö Ödeshög Örkelljunga Örensköldsvik

Kontakta oss - så berättar vi mer.